

LÊ-VAN-TRUONG

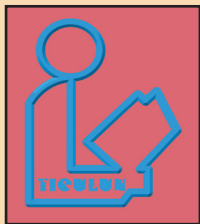
CHUNG QUANH NGƯỜI ĐÀN BÀ

TÂM-LÝ TIỂU-THUYẾT

HƯƠNG-SƠN XUẤT-BẢN

**CHUNG QUANH
NGƯỜI ĐÀN BÀ**

LÊ VĂN TRƯỜNG

Hoan đặt gói xuống bàn, ngo-ngác nhìn gian buồng :

- Anh chị hôm nay có việc gì, trang hoàng góm thể này ?

Thúy nở một nụ cười, âu yếm nhìn chồng :

- Nhà tôi định cho người vào mời anh.

Rồi chỉ vào cái porte lettre :

- Thơ chưa dán hãy còn để kia kia !

Mai ném cho vợ một cái nhìn nó như muốn bảo :
«Em chỉ được cái nhanh nhẩu đoảng».

Hoan vừa lại lấy thư, vừa hỏi :

- Gì mà bí mật thế ?

Nhưng nhanh tay Mai đã chớp lấy bức thư, bỏ vào túi, hất hàm bảo vợ :

- Mình đừng nói vội, bắt anh ấy đoán xem.

Thúy cười, kéo khăn bàn cho kín một góc :

- Anh ấy đoán thế nào được. Thôi, bắt tội anh ấy làm gì. Đưa cho anh ấy xem, cậu ạ.

Mai lắc đầu, nhất định không chịu.

- À, mơ chưa biết hôm nọ vào chơi, anh ấy bắt tôi phải «hầu cò» anh ấy mất nửa ngày chẳng được việc gì. Hôm nay giả thù.

Rồi gật đầu hỏi Hoan :

- Anh có biết hai câu thơ trong chuyện «Song phụng kỳ duyên» nói lúc Lý Quảng đem quân đánh Phiên hồi cuối không ?

Hoan như cầu khẫu :

- Tôi muốn biết thư nói gì hơn ?

- À, thế để tôi đọc cho mà nghe.

Hoan lắc đầu :

- Đọc thư thì nghe, không thôi.

Mai chỉ Hoan như trên sân khấu hai viên tướng sắp múa giáo :

- Báo thù xưa Lão-tướng ra oai, ra quân xuất Nhị vương bị bắt.

Cả ba cùng cười.

Thúy lại cạnh chồng thò vào túi lấy bức thư :

- Anh Hoan làm gì mà cần phải báo thù. Thôi đưa anh ấy xem, gồm cậu cứ bắt tội anh ấy mãi.

Thúy đưa thư cho Hoan, nhìn chồng hỏi :

- Đưa anh xem cậu nhé.

Hoan dơ tay đỡ thư :

- Chị cứ cho tôi xem nào. Mặc anh ấy.

Rồi nói như để mách :

- Lôi thôi tôi lại mách chị ấy bây giờ chứ lại. Thù, thù gì, giá hôm nọ người ta đưa vào chơi nhà ông Chánh để được nói chuyện với cô Mít thì thích nhé. Thì không thù nhé.

Mai nhìn vợ, cười :

- Kìa mợ, thưởng cho anh một Quan Âm đi ! Anh ấy làm «tờ trình» rồi đấy.

Và dơ tay lên trần :

- Không cần liều. Cho hai anh em về một bè.

Hoan lấy một điều thuốc :

- Chả phải liều. Cứ trông thấy thế nào, khai thế.

- Không khai man thì thôi. Thế hôm nọ anh có đòi sang cụ Chánh không ?

Mai chưa kịp đáp bạn, Thúy đã nói một câu nó làm «thất vọng» cho Hoan :

- À cô Mít thì tôi đã biết. Con cụ Chánh chứ gì. Hôm nọ đi ra mua lĩnh phải không anh ? Cô ấy thì ngoan lắm, trông nét na tẹt. Thôi, cô ta mà bằng lòng nhà tôi, thì tôi thân chinh vào nói với cụ Chánh ngay.

Mai nhảy cẫng lên :

- Đấy nhé, nhà tôi công bố nhận cho tôi cái quyền tuyên cung phi rồi, đấy nhé. Anh không còn sợ trách móc gì nữa nhé. Lần sau cứ việc đưa tôi sang chơi bên cụ Chánh.

Hoan nói oang oang :

- Á à, ra điều ta có permis de circulation rồi đấy.

Nói rồi, nhăm đọc bức thư bạn định gửi cho mình. Bỗng chàng đập tay xuống bàn :

- Cest bien. Anh thế mà khá đấy. Được bầu anh làm trùm, không uổng. Thế cho mời đủ cả đấy chứ ? Tôi biết ngay mà, chỉ anh mới đủ tư cách tổ-chức các cuộc hội họp hữu-ích như thế này thôi. Có Cúc, Chính, đấy chứ ?

Mai cái buộc lại giây giày :

- Đủ, không thiếu ai ?

Rồi hỏi bạn :

- Được chứ ? Có muốn thêm thắt gì không ?

- Thôi, đủ rồi. Anh nghĩ thế nào mà lại có ý kiến này ?

- Tôi có nhiều kinh nghiệm trong «phu-thế giới» tôi biết. Sự vợ chồng ăn ở với nhau là một cái gì thiêng liêng lắm. Hạnh phúc gia đình có được không phải dễ. Cho nên nhân dịp Hoài sắp kết hôn, tôi mời anh Hoài và tất cả các anh dự một tiệc trà. Chúng ta sẽ nói về người đàn bà trong lúc hội họp. Tôi nghĩ anh Hoài ít tuổi hơn chúng ta, lại đi sau chúng ta trên con đường gập ghềnh khúc khuỷu «vợ con». Chúng ta có bổn phận trình bày cho anh biết bước chân đầu tiên của chúng ta. Biết để anh dò dẫm. Quà cưới cho anh Hoài tôi tưởng không gì quý bằng đưa anh vào thám hiểm phụ nhân tâm. Tôi, tôi vẫn không thể nào bằng lòng để một người con gái

hôm qua hỉ mũi không sạch, ngày mai đã lên ngôi vợ rồi. Và người con trai mười lăm, mười tám, đôi mươi, sống chẳng cốt cách gì, nhất dấn đánh đùng một cái, bố mẹ đẩy vào làm chồng. - Rồi cũng mình mình, tôi tôi, cậu cậu, mợ mợ, nghe đến hay. Yêu nhau, không đủ. Đặt vào trong lòng nhau cái ý niệm về yêu đương, cần hơn, không có ý niệm về yêu đương nhất định không có hạnh phúc gia đình. Hạnh phúc như cái điều muốn bay cho đến giờ xanh, phải biết vót nan tre cho khéo, phải biết phết giấy cho phẳng phiu, phải biết đặt cái đường cho cân đối. Lúc đem ra thả, phải biết cách đâm, phải biết lựa chiều gió. Kém một trong những cách ấy, điều chỉ có mà bỏ vào bụi tre. Hạnh phúc cũng thế. Phải tạo nó bằng tài trí, bằng đủ các uốn nắn, lựa lọc, đón chiều. Mềm quá hỏng, rắn quá cũng hỏng. Thết anh Hoài một tiệc «đàn bà» cho anh hiểu các món, sau này mới có sức mà vùng vẫy. Mới biết đường ngang ngỗ tắt của nó mà đi.

- Đúng rồi, tôi cứ xem ngay tôi thì biết. Nhờ có anh chị bảo một vài điều và cách đối xử, về sự dẫn dắt tôi thấy có hiệu quả ngay.

- Tôi lấy làm lạ một vấn đề trọng đại như thế, người ta chẳng quan tâm gì đến. Xã hội cũng như gia đình, trước hôn nhân chỉ có những nghi lễ nó không ăn nhập

gì với tinh thần gây dựng cả. Cứ tưởng tượng một đôi vợ chồng không được chỉ dẫn sống với nhau một cách hủ hạo. Ăn chẳng ra ăn nói chẳng ra nói. Họ làm thế nào gây được hạnh phúc ? Hạnh phúc có lại với họ như chiêm bao đâu. Chiêm bao không cần mong nó cũng đến. Hạnh phúc cướp được phải tự tạo. Mà không phải tự tạo bằng hai bàn tay trắng. Phải có ít ra là một ít kinh nghiệm gia truyền. Gia đã không truyền, thì bây giờ chúng ta phải truyền cho nhau. Chẳng lẽ chịu «bach đĩnh» mãi à. Cho nên, khi anh Hoài cưới vợ, tôi mong các anh vì lòng yêu bạn, ai có điều nghĩ về đàn bà nói ra. Nói ra để chúng ta cùng hướng dẫn cho nhau, sống với họ không biết họ thì yên vui thế nào được. Có ai mua cái bánh mà không hỏi nó là bánh gì không ?

Hoan chăm chú nghe trong khi Mai hăng hái nói. Thúy ngắt lời chồng bằng một câu hỏi :

- Để dọn cơm, mời anh soi nhân thế ?

- Phải đấy,

Rồi Mai lại tiếp :

- Tôi ao ước rồi đây chúng ta sẽ có những trường dạy làm vợ, dạy làm mẹ, dạy làm chồng. Bởi trên đường tình ái không có một con thuyền ghép cẩn thận, không

có một mái chèo tốt, không thông thạo «ngã ba» của nó, chỉ có mà ngụp. Anh xem một trăm gia đình, chín mươi năm bắt măn. Xét trong cùng sâu của họ, nếu vợ chồng như cái đồng hồ, để chỗ này không trông rõ, họ đem ra chỗ kia ngắm. Bao nhiêu lời than oán, bao nhiêu nỗi khổ tâm của mọi gia đình chỉ vì chồng vợ không hiểu nhau. Một chuyện xích mích con con cũng có thể làm cho người vợ tránh tủi, cũng có thể làm cho người chồng chán gia đình. Mà hiểu nhau thì hiểu thế nào được. Họ có gì để cho nhau phải hiểu ? Thiên hạ thuận thì bắt đầu ở chỗ cuối cùng của người ta. Không cho họ cái nghệ thuật làm chồng, bắt họ đi sống đôi với một người đàn bà. Ôi ! Nguy lắm, nếu anh biết câu chữ nho tôi nói đây anh sẽ thấy ở được với đàn bà không phải chuyện dễ.

- Câu gì thế anh ?

Mai dần từng tiếng cốt ý cho bạn nghe rõ :

- «Duy nữ tử dữ tiểu nhân vi nan dưỡng dã, cận chi tắc bất tổn, viễn chi tắc oán». Chỉ đàn bà và quân tiểu nhân khó nuôi. Gần nhìn, xa oán. Anh đã thấy chưa ? Sống với quân tiểu nhân và đàn bà là hai giống rất khó. Gần họ, họ nhìn ngay, xa họ, họ lại oán, làm thế nào cho họ gần không dám nhìn, xa không dám oán.

Rồi giơ tay như người quyết định :

- Cả một phương-pháp đấy, cả một nghệ thuật đấy. Khiếm khuyết là chết ngay.

Ăn cơm xong, thằng bếp bung cà phê lên, Mai xúc một thìa đường cho vào cốc cho bạn, vừa quấy vừa nói :

- Như tôi, anh bảo, nhờ giờ được một đôi chút kinh nghiệm trong đời mới sống được hăn hoi thế này đây chứ. Cứ một cái nông nổi vợ con nhà giàu, ngồi không đã phải hai đũa ở bóp chân rồi. Còn làm ăn gì. Ấy thế mà bây giờ anh xem cũng khá đấy chứ. Mấy tháng đầu, có khách, thằng bếp đi vắng, bảo bà ấy xuống đun nước, chắt một giờ đồng hồ không được lửa, củi to bằng cái thân cây dừa chặt vào không đồ kiềng là may, anh tính còn cáay thế nào được. Đấy, bắt đầu từ A mình dắt đến Z. Bao nhiêu huyết hăn. Người vụng, chỉ cứ gắt, vợ chồng đủ bỏ nhau rồi. Vì tôi nghĩ ở đời nay không mất một chút tinh thần, một chút sức lực, loài người chả được gì cả. Giá có được cũng chỉ được sỏi chứ không được vàng. Cho nên tôi dành cho nhà tôi một phần lớn thì giờ, chỉ bảo từng li từng li một. Bây giờ nhà tôi làm ăn được, là công của tôi cả đấy chứ.

Nhìn vợ một cái nhìn tươi thắm :

- Có phải không mợ... Hay tôi vu oan ?

Hoan đặt cốc :

- Chị bây giờ thật là hoàn toàn, tề gia nội trợ thì nhất chị. Mới nghe anh nói một đôi giây chị mua bảy tám năm vẫn mới nguyên có phải không ?

Thúy bẽn lẽn, đỏ ửng mặt, ấp úng :

- Vâng... vâng...

Mai chỉ về phía tủ phần :

- Lại còn thế này mới chết nữa. Tủ phần còn mới tinh hảo chẳng tội lệ gì, nhà tôi bắt mua một cái khác. Ấy là hời mới ở riêng cơ. Chỉ vì cái ván bên thẳng thợ mộc nó đánh vernis tampon cháy mất một tị.

Thúy lại cạnh chồng, xấu hổ cãi :

- Không phải đâu anh ạ, nhà tôi nói thế đấy.

- Lại còn không phải. Anh Hoan đây là tình ruột thịt với mình. Tôi nói để anh ấy hiểu cái «công» cho tôi, nay mai hội-đồng có bọn anh em xin cho tôi cái cửu-phẩm chứ lì.

Mai kéo vợ xuống lòng :

- Ủi chà, thế mà anh đừng tưởng em gái anh chịu nghe đâu nhé. Lúc đầu bảo bà ấy điều gì, còn lựa chiều chán. Vì bà ấy ít tuổi, nhiều tự ái, hơi một tí mặt bà ấy đỏ hoe, rồi giỗi, rồi nhịn cơm, rồi rú rầu đầu dữ. Bây giờ, trò ấy hết rồi. Bây giờ tự nhà tôi lại phải nghe theo tôi. Không đợi tôi bảo. Anh có thấy nhiều gia đình chồng muốn dạy vợ nhưng không biết cách. Thành ra đâm cáu. Sĩ vả nhau, có khi đánh đập nhau. Nhiều cặp vợ chồng suốt đời sếch méch nhau vì những cái nhỏ nhặt trong gia đình. Có khi chỉ cái ẩm ỉm chỗ này, cái chén để chỗ kia mà đâm ra to tiếng. Nhiều, nhiều lắm.

- Anh nói đúng, sự vợ chồng ăn ở với nhau quan hệ lắm. Đàn bà bao giờ có được như mình muốn. Đem đến cho họ cái mời, đem không khéo họ đã không nhận thì chớ, còn mặt lung mảy vực với mình. Dạy họ nhưng không dám để họ biết mình dạy. Vì như thế cái «đức» đàn bà của họ, bị thương tổn. Thằng em tôi, suốt ba năm đầu vợ chồng hục hặc nhau, chả mấy ngày không có chuyện lời thôi. Trước chúng nó còn sợ hàng xóm láng giềng không dám to tiếng. Sau một ngày một quá, chúng nó chẳng còn biết xấu hổ là gì nữa. Năm ngày ba chúng là thường. Tôi thấy thế lo ngại cho hạnh phúc của chúng nó. Bảo thằng chồng một vài cái secret của

anh truyền cho. Bây giờ êm ả rồi. Hiệu nghiệm thật.

- Tôi biết, gia-đình những người trẻ tuổi, hay lục đục lắm, có khi chỉ vì vợ muốn cái tranh treo chỗ này, chồng bảo chỗ kia, vợ chồng cũng thành xô xát nhau. Phần nhiều do thế cả. Muốn dạy họ, trước hết phải cho họ biết mình thật yêu họ đã. Rồi bảo gì mới bảo được. Và, muốn họ biết mình thật yêu họ, không gì bằng là mình yêu họ thật. Nhiều người mắng vợ chỉ vì tức giận, chỉ vì không làm theo ý mình. Nhảm, dạy bảo cách ấy hỏng. Vì thế là mình ích kỷ rồi. Vì mình rồi. Cứ như tôi, nhà tôi làm sai cái gì, tôi ôn tồn nói rõ cái nghĩa lợi hại cho nhà tôi. Để lần sau tự nhà tôi thấy cần phải tránh thì tránh.

- Cũng có người đàn bà bướng bỉnh họ không chịu nghe mình.

- Không, tôi cam đoan với anh là không ? Tình yêu thắng tất cả. Anh thấy yêu vợ anh, anh bảo gì vợ anh cũng nghe. Nhưng anh phải yêu vợ anh, đến lúc vợ anh cảm thấy nếu làm anh trái ý, anh sẽ khổ, sẽ đau đớn vô cùng. Chúng ta đừng đòi ở người đàn bà điều gì, khi chúng ta chưa yêu họ hết lòng chưa cho họ cái ý nghĩ, chồng ta sẽ buồn phiền nếu ta làm thế này. Nếu ta không sửa đổi, chúng ta phải «cấy» vào đầu óc họ ý tưởng : Chồng ta sẽ điên lên nếu ta làm trái ý chồng ta. Có như

thế họ mới chịu cải thiện, và được như thế chúng ta phải trước hết phải yêu họ cho hết cái độ có thể. Yêu họ mới có thể dắt họ vào «cạm». Cái cạm tề gia nội trợ.

* * *

Họ là bạn học của nhau từ nhỏ, ở cùng phố. Bây giờ lớn lên, họ vẫn giữ cái tình bạn hữu lúc bé. Trong bọn có Mai hơn tuổi hơn cả. Vừa nhiều tuổi lại vừa từng trải, Mai được kính nể hơn. Bất cứ việc gì cần hỏi ý kiến, y như họ nhờ đến Mai. Ngoài sự giao du với anh em, Mai còn săn sóc đến tinh thần họ. Lòng tốt của Mai anh em đều biết. Lại thăm một người ốm, Mai bao giờ cũng băn khoăn hơn anh em. Vừa là bạn, vừa là người dẫn dắt, Mai sống với họ trong cái tình ruột thịt. Họ coi Mai như người anh cả. Mai được nghe nhiều chuyện tâm tình trong gia đình cũng như về thân thế họ.

Mai đã cười với họ những lúc việc đời chiều dài và cũng đã từng nhỏ với họ những giọt nước mắt đau thương mỗi khi bị phản trắc. Những đêm thao thức với anh em, Mai đã «trút» vào lòng họ những ý tưởng của mình lượm lặt được ở các nẻo đời.

Vì đã sống những phút deo neo, tính mệnh trong một cái xê chân. Mai hiểu quan hệ của cuộc đời. Mai vẫn bảo họ :

- Các anh reo hành vi nhẹ lắm. Các anh không thể hiểu được rằng chỉ một nút buộc buộc không chặt, chỉ một nhời nói nặng nhẹ, ba bốn chục vạn của mình và của người ủy thác mình đều ra gio. Các anh chưa từng tính toán công việc to lớn, các anh không từng được cái hận của một chuyên ô tô chậm, của một litre essence thiếu. Chỉ thiếu một cái đinh thôi, con Martin mất giải. Sự đời không thể cầu thả được. Đến cẩn thận có khi cũng còn chết nữa là.

Là cuốn tự vị bách khoa sống, Mai cắt nghĩa cho anh em tuổi thọ của các giống chim muông, cũng như đem họ phiêu lưu trong các chuyện phiêu lưu của mình. Mai hò hét người này về tật xấu này, van xin người kia về một thói quen ác hại khác. Hết thấy anh em đều nhận thấy lòng yêu thương của Mai. Quanh năm lúc nào Mai cũng có việc. Những việc chỉ kẻ có lòng mới phải đúng tay vào.

Sắp sửa đến ngày cưới Hoài, Mai tổ-chức ở nhà mình một tiệc trà cốt ý hội họp các anh em. Mai đã báo tin cho họ biết chủ ý cuộc gặp mặt để mỗi người chọn trước một câu chuyện về đàn bà làm món quà cưới cho Hoài.

Mai mời mỗi người một điều sị gà :

- Anh Hoài sắp sửa có một người đàn bà, cái tình thân thiết giữa anh với chúng ta, buộc chúng ta là những người trong nhà đã có một bức tranh tổ-nữ, chúng ta kể một vài chuyện đàn bà cho anh Hoài nghe. Tôi tin rằng anh Hoài và tất cả chúng ta đây, ai cũng lợi dụng được những chuyện sắp kể. Chậm rãi một lúc, Mai tiếp :

- Anh Hoài sắp sửa sắm vai Đường minh Hoàng du Nguyệt-điện, chúng ta ai đã một lần lên chơi nơi «thánh địa» ấy, làm một bài tường thuật, cho anh em nghe. Ít ra chúng ta cũng biết đường đi, lối lại, mà mò mẫm.

Rồi như chợt nhớ ra điều gì cần phải nói, Mai nhìn mọi người cái nhìn định đoạt : Cũng nên dặn tất cả các anh em, chúng ta muốn kể chuyện gì thì kể, miễn có người đàn bà ở trong là được. Không phải kiêng khem lành dữ. Chính đàn bà đã là một cái gì dữ rồi, không phải sợ gỡ nữa.

Và hỏi Hoài :

- Có phải không anh Hoài ?

Hoài trắng trẻo, ngoan ngoãn, đứng dậy áp úng :

- Vâng...

Một tiếng ném ra như tiếng vỗ đập :

- Chưa làm chú rể, đã then thò góm thê !

Mọi người ròn cả mắt vào Chính, một kịch gia đương nổi danh.

Chính nhìn Thúy đang lấy đá ở phích, đằng hắng :

- Câu chuyện chúng tôi sắp nói đây nghe chừng cũng không đẹp ý các bà lắm. Chúng tôi xin lỗi chị Mai trước. Vừa được ăn lại vừa được nói, vừa được gói đem về, kẻ cũng không tiện.

Thúy cười, nhưng nói ngay :

- Thưa anh, có điều gì đâu mà anh bảo gói đem về.

Bảng chen vào một câu :

- Thưa chị, đây là anh Chính em «vòi» phần về cho cháu trước đây ạ !

Thúy nhanh nhẩu chỉ mấy gói giấy bóng xanh đỏ trên buffet :

- Tôi đã giữ phần cho các cháu đây ạ. Các anh nói chuyện để dạy dỗ thêm cho tôi, tôi không ơn thì chớ, sao các anh còn về xin lỗi.

Cả bọn nhao nhao :

Thưa chị, có anh Chính kiêu cách thế thôi, chúng em không biểu đồng tình với anh ấy đâu ạ.

Chính gạt điều thuốc vào cái gạt tàn, mở đầu chuyện :

- Ở Pháp về, Châu đã ba mươi tuổi. Anh nhất định không lấy vợ.

Bà cụ đã nhiều lần năn nỉ :

- Để mẹ xem đám nào khá giả mẹ hỏi cho con.

Vốn rất có hiếu, Châu chỉ khắt với mẹ :

- Mẹ để cho con vài năm nữa, con còn học.

Bà cụ nhăn nhó :

- Con học gì nữa ? Học thì cũng phải yêu. Hễ yêu tất mới học được chứ ?

Châu vuốt tóc ngôi cho mẹ :

- Lấy vợ, mất thì giờ lắm mẹ a. Con không thể sống không có sách được. Mẹ tính tới đến chưa đọc được vài chục trang, vợ con đã ỳ-è thì lười thôi lắm.

Bà cụ nhìn con một cái nhìn âu yếm :

- Con thì lúc nào cũng sách. Đọc đến già à ? Lấy vợ rồi quên sách con ạ. Thầy con không bằng lòng lắm đây. Thầy con bảo con không nghe lời.

Châu nói như nũng nịu :

- Thì mẹ nói hộ con. Tuổi trẻ như con, không đọc sách phí hoài thì giờ đi. Con định đọc hết loại sách con vừa xin được của cụ giáo De Colis.

Rồi Châu chỉ cho mẹ chồng sách để ngón ngang ở bàn ăn.

Bà mẹ lắc lắc đầu :

- Đọc đến bao giờ hết được. Góm sách gì mà dày thế hờ con.

Châu chạy lại lấy một quyển vở cho mẹ xem một bức ảnh các ngôi sao :

- Sách khảo về thiên văn học đây mẹ ạ !

Bà cụ nhăn mặt, lấy tay nhích cái kính xuống :

- Mẹ trông không rõ mấy đâu. Sao gì tua tua trông như cái mè đay của thầy con thế kia !

- Chòm sao bắc đẩu đây mẹ ạ !

- Con xem thế để làm gì. Đọc mãi hại mắt đấy con ạ

Châu để sách xuống bàn :

- Me bảo còn gì quý hơn mình sống biết hết cả việc trên trời, dưới đất nữa. Cụ giáo De Colis yêu con lắm mới cho con đấy. Con vừa đi lấy về, chưa kịp xếp vào tủ. Con đã đóng một cái tủ sách mới để riêng các quyển này. Cụ giáo hứa khi con đọc xong gửi cho con những sách khảo cứu về địa chất học. Hồi ở Pháp, con trọ nhà cụ đấy, me nhớ không ? Me gửi biếu đồ khảm ấy mà. Cụ gửi ảnh cho thầy con ấy mà.

Bà cụ như nhớ ra, gật đầu. Nhưng vẫn giọng nài nỉ :

- Đọc sách thì đọc sách, con lấy vợ thì có sao.

Rồi bà cụ cười mỉm :

- Vừa đọc sách vừa lấy vợ không được à ?

Châu vỗ đùi mẹ :

- Me cứ cho con thông thả. Con còn kén chứ. Vội vàng nhờ một cái lòi thôi lắm. Con thấy nhiều đám chẳng ra làm sao, con sợ. Nhất là các cô tân thời bây giờ con thấy nhờ nhàng làm sao ấy ?

Bà cụ thấy con bắt chuyện, gọi ngay :

- Chả tân thời thì cụ thời. Con các quan sang trọng bạn thầy con thiếu gì. Các cô kín cổng cao tường thiếu gì.

Tần ngần một lúc :

- Thầy con định hỏi con cụ nghề Văn cho con đấy. Nhà ấy gia pháp hẳn nghiêm. Không văn minh như các nhà khác.

Châu vội nói ngay :

- Lạy me đấy, me cứ để lúc nào con muốn lấy vợ con sẽ thừa với me. Năm nay con mới ba mươi vội gì. Cụ giáo De Colis bốn mươi năm mới thành hôn cơ mà.

Bà cụ chắc chắn :

- Chết, bốn mươi năm mới lấy vợ. Me bằng tuổi ấy, con đã đồ tú tài rồi. Lấy vợ muộn thế, con cái ra làm sao? Nước ta chả có ai ngoài bốn mươi mới lập gia đình. Me cho con khát đến sang năm, sang năm thế nào mẹ cũng bắt con lấy vợ đấy.

Châu hí hờn :

- Vâng, me hăng cứ cho con đến sang năm.

Bà cụ gọi vọng vào trong nhà :

- Bếp đâu, ra xếp đồng sách trên bàn cho cậu đi.

Châu xua xua tay :

- Me đề mặc con. Đề bao giờ người ta xe tử đến con sẽ xếp. Bếp nó mó vào thì bung hết, nhiều quyển có hai ba mươi năm đấy me a !

Bà cụ cười, cái cười của người mẹ sung sướng có con chăm chỉ :

- Giá những lúc này có vợ, nó xếp cho có phải ngăn nắp không ?

Một năm qua, cái đời độc thân của chàng bị «sút» khi cha chàng nhất định ghép người con gái, ái-nữ một phú thương, vào đời chàng. Châu khó chịu nhưng cái dáng thon thon của vợ chàng làm cho chàng dịu dần. Quen với cái thói quen đọc sách từ tuổi mười ba, mười bốn, ở Lycée, chàng mê sách hơn hết cả các thứ mê say khác. Lấy vợ cũng phải chia thời giờ cho vợ. Bây giờ nỗi sợ ấy không tránh được nữa rồi. Một người đàn bà đã đặt tay lên ngực chàng với những lời mềm mại :

- Thôi, anh đọc mãi, nói chuyện với em một tí đã.

Một tí, một vài phút với người vợ mới là một thứ gì cần lắm. Người đàn bà rất có thể tủi thân, rất có thể nghi lòng yêu của chồng nếu không được vuốt ve, nâng niu, săn sóc. Bên cạnh một người chồng suốt ngày làm lì. Có hai tay thì đã cầm sách rồi, còn tay đâu nữa vuốt má, còn tay đâu nữa kéo chuỗi hạt ngọc cho nó bắt hình quả tim ở cổ.

Cùng một gian buồng mà kẻ Bắc người Đoài, người đàn bà nằm cong queo bên này giường nhìn qua lớp màn tuyền mỏng sang cái giường nhỏ bên kia, nhìn sang để thấy cái vẻ mặt lạnh như bột, kê đầu vào sát đèn đêm đọc. Đọc, rồi dở, dở rồi đọc, rồi thỉnh thoảng ngóc dậy với bút chì, với mảnh giấy, hì hụi biên chép, hì hụi gạch xanh đỏ. Còn gì nào lòng bằng cái tuổi mười tám hai mươi đi lấy chồng không phải để đầy trên cái giường «ga» trắng phôm phốp như thế.

Thỉnh thoảng, nàng liêu rón rén ghé sang với Châu một tí, được vài phút, Châu lại nhả-nhặt đuổi khéo :

- Thôi, đi ngủ em, khuya rồi !

Đi ngủ, chỉ có Hằng-Nga trên cung giảng mới có thể đi ngủ như thế được. Cứ trông chiếc gối nằm bẽ bàng cạnh mình mà rộn lòng, còn ngủ gì được. Hết ngày ấy sang tháng khác, cô con gái, người vợ, thấy đời mình tẻ

lạnh, thấy một cái gì như trống hốc không vá víu được. Mặt người con gái ừ-ê, chân đi nặng chình chịch, màu da xám ngoét. Nói nhảm nha nhảm nhẫu như người bực bội. Dương khi ấy, Châu vẫn đọc hết trang này trang khác. Đọc để thâm thái cái tuyệt diệu của khoa học, đọc để thâm nhập tinh túy của trời đất. Chàng không để ý đến người con gái cùng trong một mái nhà với chàng Người con gái mà thiên hạ gọi là bà trạng. Bà trạng một nửa. Bà trạng một nửa ở chỗ có chồng đồ tiến-sĩ, nhưng không có chồng trong trái tim, trong con mắt vụt lên những tia lửa của yêu đương.

Một ngày chợ phiên tung bừng của Hà nội. Màu sắc của các tà áo nổi lên như màu sắc chiếc cầu vồng nằm ngang trên nền trời Hà nội, một ngày của trai thanh gái lịch. Hay nói cho đúng, một ngày của các cô con gái tay không một vết nhọ của soong chảo. Của các cậu con trai đầu rồng như túi, nói đủ các thứ tiếng, đầu có thể đội được hai cái mũ vì mỗi cái chỉ ghéch có một nửa đầu. Sự rộn rịp của thiên hạ đập vào lòng Huyền, (tên vợ cậu Châu) như chiếc dùi khua vào tang mít làm bật lên những tiếng vang. Tiếng kêu cứu của xác thịt, của mặt, của mũi, của miệng. Vì ngoài đường bao nhiêu cô con gái mơn mớn đào tơ, xinh như mộng, thơm nhẹ như mùi thơm hoa lan, ngon lành như miếng thịt ba chỉ.

Người rộn rịp. Xe pháo rộn rịp.

Huyền thấy người lão đảo, nàng chạy lên buồng giấy để tìm Châu. Tìm Châu để rủ chồng đi chợ phiên.

Nhưng đã dám nói ngay đâu, Huyền làm như không biết, hỏi chồng một câu hỏi để lôi chàng ra khỏi buồng :

- Anh không để lịch trên này à ? Hình như hôm nay không có báo, anh nhỉ ?

Châu vẫn chép, vẫn vẽ những hình ngôi sao trên giấy, khẽ đáp :

- Chủ nhật em ạ. Làm gì có báo.

Không thấy Châu bắt lời, nàng nói tiếp :

- Thầy bảo chủ nhật lên ăn cơm, rồi đưa Phong, Phú đi chợ phiên.

Châu nhìn vợ mỉm cười :

- Đưa Phong, Phú đi chợ phiên làm gì ? Đông lắm, không chen được đâu. Có đến chiều lên thầy thì có, chợ phiên anh ghét lắm. Ở đây, đi chợ phiên là một tai vạ. Anh nghe anh Quân nói họ ném confetti vào cả mặt mũi đàn bà con gái phải không ? Những trò chơi mất dạy ấy, người đứng đắn ai thích. Người mình cái gì cũng đi từ

ngon. Nước người ta trai gái có giáo dục, hiểu ý nghĩa của cuộc chơi, người ta mới tổ chức chợ phiên. Đằng mình con gái toe toét, con trai các la các lác đi chợ phiên để đủ đờn chứ được tích sự gì ?

Nghe chồng nói một hồi, Huyền lạnh toát người. Nàng tiu nghỉu như mèo cụt đuôi. Huyền hỏi một câu đề lảng sang chuyện khác,

- Thế chiều lên thầy ăn cơm vậy, anh nhé !

- Hẳn rồi, thầy cho mời từ hôm kia cơ mà. Không lên thầy giận chết.

Nhìn đồng hồ, Châu dặn vợ :

- Đến hai giờ em bảo nó mua cho anh hai tờ croquis anh vẽ cái này nhé ! Em bảo bếp nó mang lên đây cho anh. Bảo nó sang bà Phúc Thái mua chai chè ướp sen, chốc nữa đem lên biếu thầy.

Huyền vâng một tiếng vâng miễn cưỡng.

Một tiếng vâng chỉ từ cổ họng phát ra. Sau khi nhận một cái hôn hơi bén má của chồng, nàng xuống. Bước những bậc thang một cách uể oải, sức sống trong nàng dường bị rút hết. Chân nàng như có một cái gì ngáng lầy, lê không được.

Huyền ngồi thêu gô ở bàn thì Châm vào. Châm lộng lẫy trong chiếc áo kim tuyến.

- Kìa không sắm sửa đi đâu à ?

- Đi đâu.

- Chợ phiên «Ngày vui-vẻ».

Huyền lắc đầu một cách mệt nhọc :

- Châu có đi đâu ?

Châm trở mắt nhìn bạn :

- Huyền bảo cái gì. Châu không cho đi ? Mình có chân mình đi, ai buộc mình ? Gớm, độ này có lễ nghĩa nhỉ ?

Huyền nói như muốn khóc :

- Cứ suốt ngày chôn chân ở nhà, đi được đến đâu.

Châm nhoen cười :

- Mê quan trạng thế ?

Huyền nhìn bạn, con mắt hờn oán :

- Mê gì suốt ngày xem sách, gớm đọc gì mà đọc khiếp thế. Đi thì chớ, về nhà là đọc, cứ từ sáng đến tối, chả lúc

nào rời sách. Chả đi đến đâu, có khi hàng tuần không ra đường.

Châm bữu môi :

- Một sách, định nuốt chữ chắc. Thế mà cũng ông nghe. Học để làm gì nữa, định đỗ gì à ?

- Biết được, có khi cả ngày chả nói với nhau một câu. Ngủ cũng quyển sách kê bên đầu. Ăn cũng quyển sách để trên bàn. Ngồi đâu cũng sách, đứng đâu cũng sách.

Châm rún vai, vừa mở «sắc» lấy bông phấn, vừa đập đập lên má, vừa nói :

- Chả trách, trông mụ ra. Lúc nào cũng lì lì. Trông như nhà sư, đến hay.

Rồi ngừng tay, hỏi bạn :

- Mình cứ đi có được không ?

- Ai dám đi thế !

Châm há hốc miệng :

- Dám đi, có chân thì đi, làm gì mà dám mới không dám. Đi thì về, đi mất đâu mà sợ.

Huyền uể oải :

- Đã đành.

Bỗng có tiếng trên gác vọng xuống :

- Bếp, dọn buồng tắm.

Huyền chỉ tay ra hiệu cho bạn :

- Xem sách mệt, không muốn nghỉ. Tắm cho lại sức, để xem nữa đây.

Châm lắc đầu :

- Chịu, chịu các ông trạng, chả bù với Sinh, hoạt động suốt ngày.

Rồi nói một câu bằng quơ :

- Chịu các ông trạng thôi. Làm bà vua mà như ở lãnh cung, thì cũng bái ngảnh.

Nhời nói của Châm như mũi kim chích vào da thịt Huyền, nàng thấy đánh nhói. Một ý tưởng chán nản vờn qua óc Huyền, nàng khẽ thở dài :

- Châm đi một mình vậy.

Châm quần lại cái chậle :

- Lại rủ Minh, Ngọc, chúng nó đi vậy. Có cả thi sắc đẹp nữa kia đây.

Và vuốt tà áo :

- Châm mà đi thì phải biết. Nhiều cậu «lác mắt».

Huyền nói trong cổ họng :

- Thôi Châm đi một mình vậy. Huyền chả đi được đâu.

Huyền được chồng hẹn cho đi chơi chủ nhật, nàng sung sướng thao thức suốt đêm hôm trước không ngủ được. Từ ngày xuất giá đến giờ, chàng chưa hề đưa nàng đi đâu bao giờ. Không có cả tuần trăng mật.

Nàng nghĩ mãi, chọn đủ các màu áo, đủ các kiểu áo, rồi lại bỏ. Nàng thích nhất cái albène màu vàng, nhưng chồng cho là sắc sỡ nên không dám mặc.

Muốn chiều Châu, Huyền hỏi :

- Em mặc màu gì hở anh ? em mặc cái «si ca la men» anh nhé. À, sáng quá. Hay em mặc mùi «mô» vậy.

Rồi nắm tay chồng :

- Anh muốn mặc bộ tím thì em mặc cái «vi-ô-lét» có quả tím.

Châu, mắt vẫn cứ như nhìn lên trời, nhìn những làn mây chuyển dịch :

- Anh không phải thay, anh mặc bộ này cũng được. Còn em muốn mặc gì thì mặc.

Huyền hơi thất ý :

- Người ta mặc mùa thu cả rồi đây anh ạ. Anh mặc bộ «be» có gilet hơn.

Châu nhìn vợ một cái nhìn cảm ơn :

- Thôi, thay mất thì giờ, anh mặc bộ này cũng được; ở bên Pháp, còn lạnh gấp trăm thể này, thấm gì.

Huyền lại thấy vui vui :

- Hôm nay anh đưa em đi xem Symphonie Inachevée ban ngày, anh nhé.

Châu vội vàng :

- Để hôm khác anh đưa đi. Hôm nay anh bận lắm. Đi một lát buổi sáng thôi.

- Anh bận gì ?

- Đang xem dở đoạn sách.

- Thì để lúc khác xem không được à ?

Châu cười :

- Như em ấy, sách lại bảo để lúc khác xem có mà chết.

Và nói như để an-ủi :

- Để hôm nào thật rồi, anh đưa em xuống Hải phòng chơi với vợ chồng chú huyện.

Châu đi với vợ qua các phố Hàng Ngang, Hàng Đào, cửa hiệu nào Huyền cũng đứng lại, Châu cứ phải dục nàng đi luôn miệng.

Huyền đi cạnh chồng, thờ thẫn như người không hồn. Châu chẳng nói gì với nàng. Huyền nhìn những cặp vợ chồng khác mà thèm. Họ vui vẻ cười nói với nhau, chọn hàng cho nhau. Châu, chàng nghiêm như ông thần, chàng không có cái chi lanh lẹn của những người vô tư lự.

Huyền vào hiệu mua mấy thước dentelle. Nàng nhờ chồng chọn hộ.

- Thứ to bản, hay bé bản hơn hử mình ?

Châu đáp một cách nhặt nhẻo :

- Tùy mình.

Và dục :

- Thôi, mua nhanh rồi đi, thứ nào chả thế. Chọn mãi vô ích.

Ra khỏi hiệu, Châu thúc đến IDEO. Huyền tưởng chồng dẫn đến Gô đa, lòng đã hớn hở. Nhưng xe đỗ trước cửa một hiệu sách.

Chàng vào, đi hết gian này đến gian khác.

Chàng ngắm những quyển sách quý bày trong tủ kính dày năm phân tây. Rồi chàng gọi người bán hàng :

- Cho tôi quyển này.

Chàng mua tất cả mười quyển, ôm lễ mễ ra xe về.

Huyền bất mãn, ra xe về với tất cả những ám ức, nàng thấy một cái gì ứ lên tận cổ. Nàng muốn khóc.

Ba năm qua, ba năm Huyền sống cạnh một người chồng chỉ biết có sách, chỉ đọc sách, chỉ ôm ấp sách. Ngày cũng như đêm, lúc nào quyển sách cũng dính lấy

người. Tuổi thơ mộng bị cản cỗi, Huyền sống một cách củ mĩ, với một chuỗi ngày không một sôi nổi của ái ân, không có những cái hôn cháy má, không có những câu hỏi nó làm mê mẩn cảm giác. Con mắt có luồng điện giật nảy mất dần sức nóng, bàn tay nồn nà vuốt lên mái tóc sờ ra vì lâu ngày không vuốt lên mái tóc óng mượt. Dáng đi cứng nhắc, đường cong bị bẻ khuỷu lại bởi không bao giờ uốn éo trong vòng tay chồng.

Vẻ đẹp tiên nga của Huyền ngày còn con gái chìm vào nếp sống khắc khổ của một người chồng khuôn khổ. Một người chồng đã trở nải nang niu.

Bây giờ Huyền thành ít nói và cử chỉ chậm chạp, sự khô khan của tình cảm in dấu trên bộ mặt xanh nhợt, thiếu máu.

Một chùm phong lan bị nắng làm cho lá khô quắt lại. Huyền sống, sống cái đời của các tu sĩ trong cấm đường.

Ngày ấy sang ngày khác, nàng chỉ có một việc : ngồi ăn cơm với chồng. Ngoài bữa cơm ra, mỗi người lại một nơi. Châu lên buồng, «tiêu thụ» dần đồng sách chạt ních tủ. Huyền ở nhà dưới quanh quẩn với vài ba thứ đồ gỗ không có hồn. Nếu không phải dọn bếp mua thức ăn, có lẽ nàng không phải nói một câu nào.

Người con gái trong sách chiếm hồn Châu hơn người con gái thực.

Ba năm Huyền âm thầm sống trong gian nhà không đổi màu tường, đồ đạc không thay chỗ. Ba năm, nàng không cắt áo mới, không đóng giày mới.

Ba năm, nàng không mua thêm phần, không dùng hết son.

Vì nàng có đi đâu. Thỉnh thoảng về thăm nhà, nàng đi một mình, để lúc về lại một mình với gian nhà rộng thênh thang.

Chỉ còn độc có lúc ăn, Huyền được gần chồng. Nhưng mười bữa như mười một, lúc nào Châu cũng kè quyển sách vừa ăn vừa xem.

Mực sống đã đóng khuôn hình hài Huyền, đã rút hết ở nàng những vẻ tươi thắm của người đàn bà đang thời xuân. Nàng củ rủ như người đau bụng kinh niên. Luôn luôn cái buồn thiếu ấp ủ phảng phất trên mặt, Huyền bây giờ không phải Huyền ba bốn năm về trước.

Sự lạnh lùng của năm tháng đã biến nàng thành một hình nhân. Các bạn cũ, ai gặp Huyền cũng phải hỏi :

- Buồn gì, thần thờ như người mất hồn thế ?

Một hôm, Châu dẫn Huyền lại chơi vợ chồng Kim. Cái cảnh yêu đương soán suýt của Kim với vợ làm Châu bùng tỉnh.

Nhân lúc hai người đang hỏi nhau về chuyện gia đình, Châu bèn hỏi bạn :

- Tôi cảm thấy như một cái gì êm ấm ở nhà anh.

Kim ngạc nhiên nhìn bạn :

- Chẳng có gì mới cả, vẫn như cũ. Comme l'ordinaire.

Châu vỗ bạn :

- Không, là nói tinh thần cơ chứ.

- À có lẽ nhà tôi như trẻ con, nhí nhảnh như con sơn ca cả ngày ấy mà.

Bỗng Kim hỏi luôn bạn :

- Trông chị ấy hình như... nghiêm nghiêm thế nào ?

Châu không đáp, chàng trầm ngâm, mắt hơi lim dim.

Bỗng Kim nắm chặt tay Châu :

- Anh phải nói thật nhé, hình như anh mê sách lắm có phải không ?

Châu thông thả đáp :

- Vâng, tôi đang khảo cứu địa chất-học và cũng không đi chơi với nhà tôi mấy.

Kim nhảy lên :

- Đúng rồi, nguy, chí nguy, phải đổi emploi du temps để đi mới được. Thảm nào trông chị thấy khô khăng thế nào. Chỗ anh em xin phép anh tôi nói điều này.

Châu nhìn bạn, nhìn hình thù vạm vỡ của bạn, nhìn cử động nhanh trai của bạn, chàng sốt sắng :

- Anh cứ dạy.

- Anh cho phép tôi nói thật. Đàn bà họ không phải là giống mắc-cọ hay vạn-niên-thanh đâu. Họ toàn là giống hồng giống cúc cả đấy. Không chăm tưới vầy cho họ thì chả mấy nổi khô khăng ngay. Tôi trông chị hình như thiếu chất sống của anh truyền cho. Hồi còn con gái tôi biết chị nhanh nhẹn không chậm chạp như bây giờ đâu. Tôi thường vẫn nghe nhà tôi bảo anh đọc sách quên cả ăn có phải không ?

- Ba năm đọc hết loại sách thiên-văn-học. Đang khảo cứu địa chất học.

- Chết thật, những chuyện trên gò dưới đất anh thiết tha mà có một thứ anh đáng thiết tha hơn, anh lại lơ đãng. Phải chữa ngay không thì nguy. Người đàn bà không có chất sống của chồng ban cho, khô như ngói ấy mà. Anh thông thiên-văn, đạt địa lý còn lạ gì.

Cái màng nó che lấp đồng tử trong ba năm giờ được mũi kéo của y sĩ lướt qua. Một thế giới tươi sáng hiện đến. Châu bưng tỉnh, chàng hiểu cái có vì sao vợ chàng lì lì suốt ngày. Chính chàng dòng đã ba năm, tóc rũ xuống sách, cũng thấy thèm khát một chút mát mát. Chất ấy là những tiếng nói trong hơi thở thơm tho của Huyền. Chất ấy là những cái cắn môi đến run lên vì say sưa. Chất ấy không có ở chàng, vì thế lòng thấy khô khan, mắt đục hơn trước nhiều.

- Anh rất có thể đọc sách, chẳng những có thể đọc, mà còn phải đọc là khác. Nhưng đọc sách để cho vợ mòn mỏi vì sự đọc của mình, không nên. Đàn bà là cái phần hương lòng của mình, nhưng tự mình, mình phải là một thứ cầm hương rất tốt mới nói chuyện được, mới giữ cho họ được lâu bền xuân sắc, để họ cần cỗi có tội anh ạ ! Tôi không bao giờ có thể quan niệm : Vợ chồng không truyền sức sống cho nhau mà có hạnh phúc gia đình.

Châu vội cãi :

- Gia đình tôi không hạnh phúc à ?

Kim đặt quyển album xuống bàn :

- Cũng có thứ hạnh phúc nó đưa người được hưởng lên thiên đường, và có thứ chỉ đưa ra khỏi địa ngục thôi.

- Tôi không thể để cả ngày giờ cho đàn bà được...

Kim nói như cắt khúc :

- Kẻ để cả ngày giờ cho đàn bà chỉ có đem mà chôn đi. Des fainéants. Những người nào không để đủ thì giờ cho đàn bà là không hiểu đàn bà.

Châu cười cái cười coi thường sự đời :

- Hiểu đàn bà thì làm gì hờ anh ?

Kim gật gật đầu :

- Không hiểu đàn bà tức là mất họ. Nếu không mất cả thì cũng suy suyển ít nhiều.

Tiếng mất rội vào lòng Châu như một cốc rượu mạnh nguyên chất. Chàng choáng váng. Trái tim thấy rung chuyển một cái gì nóng rẫy đang bùng bùng khắp cơ thể. Châu nói như người hần học :

- Mất họ !

* * *

Chính uống cạn cốc citronade :

- Các anh đoán xem, đôi ấy ra sao ?

- Cứ sống với nhau cho đến già.

- Đã đành, nhưng sống thế nào chứ ?

- Ông nghe cứ việc khảo cứu trên gò dưới đất. Bà nghe cứ khăng khiu sống bên cạnh ông chồng thông thái cho đến lúc có dâu, có rể, thế thôi. Đời thế cũng đẹp chán, cũng «mỹ miều» chán.

Chính nhìn mọi người, nhìn các bộ mặt đang nóng biết kết cấu câu chuyện, mắt như dán vào mắt chàng :

- Sự đời như anh đi xe đạp, không bon bon thì phải ngã, không có lẽ đứng yên. Nhất sự đời lại «ngã» trên người đàn bà. Nghe Châu ở nhà bạn về, đổi «thời-khắc-biểu», chàng chăm chút vợ từng ly, từng tí. Chàng vuốt ve vợ, âu yếm vợ, như lúc mới lấy nhau.

Một tiếng cười khẩy :

- Nhầm rồi, lúc mới lấy nhau, họ âu yếm vuốt ve nhau đâu mà bảo như lúc mới lấy nhau.

Chính lấy lại giọng :

- Thì như lúc...

Rồi nghĩ :

- Như lúc... chưa bao giờ.

Cả bọn cười ồ.

- Nhưng vợ chàng đã quen sống khô khan, những sự chiều chuộng, ân cần của chồng làm cho nàng khó chịu. Các anh tính một người quen tính mịch bị người khác quấy rầy mình bằng cách hỏi han lời thôi, hẳn khó chịu. Thế là đến lượt ông nghe hẳn học không phải bởi vợ lãnh đạm, nhưng bức bối vì không được yêu đương. Cả một câu chuyện : ông bên kia sông, bà bên này sông. Đuổi nhau cùng đồng chẳng bắt được nhau.

* * *

Toán dụi điều thuốc rồi bằng một giọng quen giảng bài cho học trò :

Thừa Bính với Đội Kiên là đôi bạn cố tri. Ở tỉnh nhỏ như tỉnh K. A. tình bằng hữu càng khăng khít lắm. Học

với nhau ở ban trung học, đỗ đạt rồi, Bính bôn tẩu vào hoạn lộ, Kiên tòng chinh sang Pháp. Lênh đênh năm hồ bảy biển, họ lại gặp nhau ở một tỉnh.

Thừa Bính vẫn hay lại nhà Đội Kiên chơi. Gặp nhau nơi tứ xứ quần cư họ quý mến nhau lắm. Ngày nào thừa Bính cũng đến nhà bạn. Thỉnh thoảng lại ăn cơm ở đây. Một hôm Đội Kiên than thở với bạn :

- Tôi sắp phải bán ngôi nhà ở quê, bác ạ ! Thật là bêu riếu ? Bán, làng nước họ mỉa mai, không bán không xong với lão quản vì tôi nợ lão ba trăm.

Thừa Bính ngạc nhiên :

- Ba trăm mà bác phải bán nhà. Sao không xin giả dân lão ta.

Đội Kiên thở giải :

- Lão ta sắp về hưu, không giả không xong. Tôi dạo vừa rồi thua nhiều quá, vay cào vay cấu mãi, giờ hết chỗ rồi.

Thừa Bính dõ giọng lý luật :

- Nợ thì khát, không khát được nữa, giả dân. Việc gì phải bán nhà. Ba trăm bạc.

Đội Kiến nhìn bạn, cái nhìn cầu cứu của kẻ hoạn nạn:

- Tôi có làm văn tự vay đâu. Nhân tiện mua thóc của em lão ta. Quá hạn đã lâu không có thóc, chết với nó. Nó khôn nó cho em nó đứng tên. Còn mình người nhà nước tại chức, rắc rối vào việc tiền nong buôn bán, nguy hiểm lắm bác không biết.

Thừa Bính ái ngại :

- Bác không soay sở vào đâu được nữa à ? Chiu bán nhà à ?

- Đành vậy, biết làm thế nào ? Thà ở tỉnh tậu lại bán, chỗ chín người mười làng không sao ? Ở nhà quê tiếng tăm cả một đời.

Thừa Bính suy nghĩ một lúc, bỗng vỗ vai bạn :

- Không cần, tôi khắc giúp bác, bác cứ về, tôi lại chơi sau.

Đội Kiên như người chết đuối tàu vớ được phao, mặt tươi hẳn lên :

- Bác giúp tôi, là bác cứu sống tôi. Tôi xin làm giấy cảm ơn.

- Giấy má chưa cần, đề tôi về xem đã nhé. Chốc tôi lại.

Cái khoảng một giờ đồng hồ, Đội Kiên chờ bạn lâu bằng một năm. Đội Kiên rối-rít dục vợ làm chén để mời thừa Bính.

Một chốc thừa Bính đến với vẻ mặt hơn hờ, đội Kiên vội ra đón bạn :

- Thật là phúc nhà tôi, thế nào bác giúp được cho tôi không ?

Thừa Bính nhìn bạn, cười :

- Được bác, cứ yên tâm, giúp bác là bổn-phận của tôi. Anh em chơi với nhau chỉ cần có lúc hoạn nạn, không có những lúc này, ai biết ai thế nào. Tôi nhờ giới việc quan cũng không đến nỗi xương xẩu lắm. Dư dật cũng chưa dùng đến, bác tiêu tạm rồi sau lo giả tôi.

Nói xong mở ví đưa ra ba trăm bạc.

Đồng tiền quả như lời các cụ nói là phẩn là son, chẳng thế, vừa thấy nó, mặt đội Kiên đỏ sẫm ngay. Cả đến cô đội nữa, đôi má ửng như mặt giời.

Bữa chén hôm ấy vui vẻ lắm.

Đội Kiên bắt vợ đi mua giấy tín-chỉ về viết hẹn mỗi tháng sẽ giả thừa Bính 20\$00.

Thừa Bính cầm giấy, nhìn vào mặt vợ đội Kiên :

- Đây tôi để bác viết xong rồi cho bác khỏi nghĩ ngợi lòi thôi... Nhưng tôi gửi bác gái này !

Nói xong cười khà khà.

Đội Kiên cảm động rớt nước mắt :

- Bác thật quả là người bạn tốt. Tôi thề sau này khá-giả sẽ không quên bác.

Rồi bảo vợ :

- Mình, từ tháng này chỉ tiêu vừa vừa chứ. Để ra mỗi tháng hai chục nợ giả bác.

Thừa Bính nhìn vợ đội Kiên, nhếch một nụ cười :

- Bà chị không phải dành dụm. Cứ chi tiêu cho đủ, còn thừa năm mười đồng cho em cũng được. Bóc sống bóc áo gì nhau.

Đội Kiên ôm chầm lấy bạn :

- Bác quả là người lớn, ơn này tôi không dám quên.

Thừa Bính nghiêm sắc mặt :

- Quân tử chi giao, sao bác lại nói đến ơn với huệ. Nếu bác bảo bác ơn tôi thì lần sau tôi nhờ bác chắc cũng bắt tôi ơn bác. Thôi đi, đừng có khách sáo. Bạn hữu chả nhờ nhau, nhờ ai.

Rồi chệnh choáng, thừa Bính lên giọng «thầy đời» :

- Có điều tôi xin bác từ giờ đừng đánh bạc nữa. Nói, bác lại giận. Chung thân anh cờ bạc có lúc nào bình yên đâu, vả lại mình «quan cách» đánh chác thiên-hạ người ta dị nghị.

Và quay hỏi vợ đội Kiên :

- Có phải không, thưa bà chị ? Cái nghề cờ bạc có ai khá. Đến các tay chúa chùm rồi sau cũng thân tàn ma dại, xác xơ ra nữa là, rông dài nó bệ rạc con người, ta ở nhà với vợ con có phải ảm cúng không.

Vợ Đội Kiên, nhìn chồng một cái nhìn trách móc :

- Nhà tôi thì cứ xuống lỗ mới chừa được. Cứ đi biên-biệt cả đêm. Chả lúc nào ở nhà được đến vài ngày. Nói mãi cũng thế thôi, nhà tôi mà không chơi bời, bán leo bành cờ hiệu thì tôi không mất mấy chục bì gạo.

Thừa Bính ngừng hút thuốc l  o :

- Thế ra trước bà chị c   bu  n gạo ?

V  y   ội Kiên hạ một tiếng v  ng t  ng-h  ng n  o làm cái nghĩa giá nh  a t  i không cđr bạc,    u đến n  i kh  nh kiệt.

Thừa Bính d   tay l  n :

- Bà chị không lo, kỳ th  c n  y t  i bắt họ cho thuyền t  i l  n    y nhờ bà chị bán hộ. T  i c   ng  t nghìn thùng th  c cơ mà.

R  i như nghĩ ra :

- Phải    y, cứ mỗi khi c   th  c t  i    e bà chị bán mà lại hay.    r thiệt v   bà chị c  ng c   việc làm. Bà chị chắc quen nhiều người.

V  y   ội Kiên nhanh nh  u :

- Thừa bác em vẫn c   m  i. Nhờ bác được thế c  n n  i g  i n   a.

-      em vi  t ngay thơ v   bảo họ. Mọi năm vẫn bán chợ Ga không t  nh t   n được r  r  ng, thiệt kh  i ra    y.

Đội Kiên «thoát chết», b  y giờ mới hung h  ng :

- Phen n  y t  i ch  ra cđr bạc, quyết làm giàu.

- Phải, bác chừa đi mới được. Bác gái cần buôn bán gì, tôi cũng hãy còn tiền. Bác tính, vợ con không có, dư dật không giúp chúng bạn, giúp ai ?

Vợ đội Kiên vội hỏi :

- Em tưởng bác gái ở nhà quê chứ ?

- Không, nhà tôi mất đã ba năm nay.

Rồi thừa Bính ngồi thờ như người ngái ngủ.

Vợ đội Kiên nhìn Thừa Bính một cách ái ngại :

- Tội nghiệp !

Từ đây ít có ngày thừa Bính không lại chơi đội Kiên. Cơ hội giúp bạn của thừa Bính là cái gạch ngang. Nhưng không phải nối thừa Bính với đội Kiên.

Cái nghề đàn bà nông nổi, một vài lời ngọt ngào, một vài câu đạo đức xương, đủ «lung lạc» vợ đội Kiên.

- Trong tỉnh đã bắt đầu có tiếng dị nghị, người ta đã nói bóng nói gió đội Kiên.

Một hôm đội Kiên cho mời thừa Bính lại. Đang uống rượu bỗng đội Kiên đặt chén.

- Bác thừa !

Thừa Bính chột dạ, mặt xám lại.

- Chỉ có bác mới giúp được tôi việc này.

Thừa Bính ấp úng :

- Việc gì, bác cho biết.

- Ngoài bác ra, không còn ai.

Như bị con sâu róm bò trên lưng, thừa Bính sờn thịt :

- Việc gì... bác...

Đội Kiên thò tay vào túi, lấy ra tờ giấy đưa cho bạn :

- Bác xem.

Tờ giấy về phép của đội Kiên. Thừa Bính tay đỡ run :

- Bác được nghỉ phép ?

- Không, tôi xin phép đây. Bắt được télégramme cụ tôi mệt nặng, tôi xin phép ngay. Nhưng hiềm một nỗi thiếu vài chục bạc đem về cho cụ tôi. Hỏi bác mãi sợ ngượng, nhất hai tháng nay chẳng giả thêm bác được đồng nào.

Đội Kiên dơ cả điện tín cho thừa Bính xem. Rành rành giòng chữ :

- Thầy mệt về ngay...

Thừa Bính hoàn hồn, đồng dạc :

- Bác có việc tiêu, tôi có bốn phen phải đưa bác. Xin bác đừng ngại. Để chốc tôi đem lại. Bác cần bao nhiêu? Năm chục nhé ? Đội Kiên hơn hử :

- Vâng, thật phiền bác nhiều quá.

Lúc thừa Bính về, đội Kiên còn dặn với :

- Bác làm ơn cho mượn cái valise nhân thể.

Thừa Bính đưa bạn ra ga, lúc tàu chạy mới quay về. Lẽ tất nhiên, tối hôm ấy thừa Bính lại nhà Đội Kiên.

Mười hai giờ đúng, đội Kiên về gọi cửa. Cửa mở, đội Kiên vội nói ngay :

- Bác thừa đừng lo, tôi không làm gì bác đâu. Tuy bác có tội với tôi, nhưng ơn của bác cũng to lắm. Tôi sẽ tha cho bác.

Thừa Bính tuy sợ chết khiếp, nhưng nghe đội Kiên nói cũng hơi yên tâm.

Đội Kiên bảo thừa Bính mặc quần áo vào tử tế. Thừa Bính chắc hẳn được tha. Vợ đội Kiên rũ-rượi như con

gà cắt tiết, ngồi ở xó buồng.

Đội cho bạn mặc xong, đội Kiên khẽ bảo :

- Tôi với bác đều là người nhón trong tỉnh, làm rằm rĩ thiên hạ người ta chửi cho. Mà để yên thì tôi không chịu nổi. Vậy hai đảng bác chọn lấy một : Một tôi giết bác, hai tha cho bác, tôi phải bắt vợ tôi cắn vào tai bác rút miếng thịt ra để lần sau nó nhớ mà chừa thói giăng hoa đi. Bác muốn đảng nào ?

Thừa Bính run lên lập cập, lạy như tể sao :

- Xin bác tha cho, tôi trót dại.

Đội Kiên một tay dí dao vào cổ Thừa-Bính, một tay tóm tóc vợ :

- Nếu để hàng xóm nghe tiếng, tao phải giết chúng mày. Giết chúng mày vô tội. Muốn đảng nào, nói ngay.

Cửa đóng chặt, cài cẩn thận, lại chặn cái bàn. Chạy đâu được, chống cự thì đành là không dám rồi ? Đội Kiên con nhà binh, sức vóc vạm vỡ bằng ba, lại có dao. Mà để lâu sợ đội Kiên nóng tiết hạ độc thủ. Kêu van hàng xóm nghe tiếng, đội Kiên sợ xấu hổ phải giết. Thừa Bính không còn cách nào, đành chịu để cho vợ đội Kiên cắn tai.

Đội Kiên dơ dao vào ngực vợ :

- Mày muốn ông tha cho, phải cắn rút thịt nó ra, không cắn rút được tai nó, ông đâm một nhát chết tươi.

Quay bảo thừa Bính :

- Nó cắn đau, mày kêu hàng xóm biết, hại thanh danh ông, ông phải đâm chết mày.

Sáng hôm sau hàng phố đổ xem đông không len được chân.

Vợ đội Kiên bị giết. Người ta nhặt được bên cạnh xác chết một miếng thịt. Quan đốc tờ bảo là miếng tai.

Hai giờ sau, thừa Bính bị bắt. Bị bắt vì chòng ghẹo không được, giết người. Chứng cứ là bị vợ đội Kiên chống-cự cắn mất miếng thịt tai.

Thừa Bính kêu oan, nhận có dan díu nhưng không giết gian phụ. Nhưng tòa xét không có lý : nếu đội Kiên giết, sao không giết thực sự, việc gì phải mưu mô. Gia dĩ đội Kiên về phép, có chứng tá hản hoi. Thừa Bính phải xử tử.

- Chắc các anh đoán được thủ phạm ?

- Chính đội Kiên.

- Đội Kiên giết vợ hắn.

- Muru sâu nhỉ ?

- Cho nên trong sự giao du, chúng ta phải sáng suốt. Một người mình mẫn có bao giờ vợ dẫu được điều gì. Nhiều người đàn bà chỉ vì chịu một cái ơn nhỏ, hay nghe lời «tử tế» đầu lưỡi của một kẻ, rồi phản chồng. Chúng ta cần phải sáng suốt, sáng suốt cho chúng ta khỏi phải cái hạn «bạn và vợ», sáng suốt để tránh cho đời chúng ta cái tai họa ménage à trois.

- Nhưng nếu bất hạnh có những người vợ khốn nạn có thể ngoại tình thì bỏ phăng đi. Còn đề phòng làm gì ?

- Thì tôi bảo sáng suốt để biết được vợ mình sắp sửa lừa mình.

- Người nào chẳng tưởng vợ mình chính chuyên.

- Vì vậy chúng ta cần phải sáng suốt.

* * *

Nhị nhìn Toán mỉm cười :

- Chuyện tôi kể để các anh nghe đây không «rùng rợn», «đầu rơi máu chảy như chuyện «sát thê» của đội Kiên. Và cũng không «lạnh lẽo» như vợ chồng ông nghệ

Châu. Chuyện trẻ con của đôi vợ chồng, thế thôi. Tôi cần xin lỗi các anh trước, chuyện cũng hơi bức mình đây. Phải một cô vợ như cô Hằng quấy đến vừa thịt, các anh mới thương những anh chồng trẻ ; và hơn nữa các anh mới biết đàn bà là những con «búp bê» dít có mẩu chì, bắt nằm xuống lại bật dậy.

Hằng là con một gia đình giàu có. Hằng về nhà chồng với món hồi môn ba bốn vạn bạc vừa nổi vừa chìm. Là con một đã chết người ta rồi, lại con một nhà giàu, càng chết hơn nữa. Gọi rõ tên ra, Hằng chẳng biết làm ăn gì cả và cũng chẳng biết vợ là cái gì.

Bảo là chồng, nhưng cũng chẳng hơn Hằng mấy. Tuổi suýt-soát, tiền cũng lại suýt-soát. Nghĩa là họ đều sống trong sung túc.

Bảo thôi học, vì đỗ diplôme rồi. Cha mẹ Bảo vì buôn bán với ông Đỗ-Lợi nên hỏi Hằng cho con. Và cũng bởi quen thân với ông bà Đỗ Lợi nên rất chiều con dâu.

Ngày rằm tháng tám Hằng đòi bày cỗ. Bảo nhất định không nghe, Hằng vùng vằng :

- Tôi xin đi, tôi về nhà. Ăn rằm rồi tôi sang.

Bảo giở vôi :

- Sao không báo trước, ai biết đâu cô bày cỗ tháng tám. Xin đề, đề chữ cho đầy.

Hằng nhăm nhẩn

- Tôi cứ xin. Năm ngoái đề sang chơi, đề chả khen cỗ đẹp là gì.

Bảo vẫn ôn-tồn :

- Nhưng bây giờ khác. Hằng phũng-phịu :

- Khác gì ?

Bảo hơi nhăn mặt :

- Về nhà chồng là khác chứ khác gì.

Hằng ngẩng đầu hất mặt :

- Tôi cứ xuống tôi xin đề.

Bảo giận, đi sầm sầm :

- Xuống mà xin, đề chữ cho đừng kêu.

- Đề chữ, tôi chịu. Đề không cho, tôi viết thơ thẳng bếp đem sang bên nhà, me tôi bày cho tôi. Rồi me tôi cho chúng nó bung sang.

- Anh Nhị đầu dấm rồi, đời thừa nào đã về nhà chồng còn đòi bày cỗ rằm tháng tám. Có họa trẻ con.

Nhị nhìn mọi người một cái nhìn ngạc nhiên :

- Thì là chuyện trẻ con, tôi có chối đâu. Sự đời nhiều lúc nói không ai tin được. Vì nó tầm thường quá. Tầm thường quá đến nỗi thành lạ lùng. Chuyện Lão-lai Tử tiên sinh bảy mươi tuổi, râu giá có, để dài chấm rốn. Ấy thế lại làm trò ngã khóc cho cha mẹ cười rồ lên. Cái ông cụ trẻ con ấy cũng trẻ con thì sao. À, người nhón bụng phê nhập vào của trẻ con, chệt, không vào được. Thì các anh bảo đời thiếu gì sự khó tin. Một người ăn tiêu rộng rãi, quen tiếp đãi bè bạn, nghe chuyện tin thế nào được, cái thằng rủ bạn ăn cao lâu bao giờ cũng đi giày ta để lúc ra vờ chượt quãng giày ; lom khom tìm cho đến lúc bạn giả rồi mới :

- Ô, để tôi giả, bác.

Và ông trọc phú, già bảy mươi tuổi đầu, ngót trăm mẫu tư điền, con cái chẳng có. Ra tỉnh, đi xe, đi tàu, mới xỏ giày, quãng nào đi bộ, phải giày cấp vào nách. Nếu các anh lấy cái lý xét việc đời, các anh phải vỡ đầu ra chứ. Già bảy mươi tuổi, giàu ba bốn chục vạn, con cái không có, giữ đôi giày làm gì ? Gia dĩ có vứt đi đâu, «cuốc» cũng phải hàng năm mới mòn cơ mà ? Tôi xin

các anh hãy cứ để cho tấn tuồng đời, có những nhân vật «Nam hải dị nhân» như thế. Đừng bắt bẻ nó có hay không có. Cứ có trong tưởng tượng cũng rất có thể có trong cuộc đời được rồi.

- Thôi anh kể nốt đi, tin rồi, chịu thày rồi.
- Các anh làm tôi cụt hứng không dám nói nữa.
- Kể đi, tin rồi, làm cao mãi.

Nhị cười một cái cười đắc thắng :

- Thôi được, các anh tin hay không, tôi cứ kể. Sự đời nó thế, tính cô Hằng thế, tôi biết làm thế nào ? Năm Hằng hai mươi tuổi, nàng mua một cái xe đạp đầm. Vì xe đạp đàn bà nên cadre không có cái ống bắc ngang.

Một hôm về quê có đưa cháu theo ra, nàng không dè nó được. Nàng kêu khỏ kêu sở ầm lên. Bảo cái đã phải bảo :

- Lần sau về quê lấy xe tôi mà đi.

Lần sau, nàng lại gắt rầm lên : đi xe đàn ông khó lên «pê-đan».

Hằng đi chơi với Bảo, nhiều lần vợ chồng gắt nhau ngang ngoài đường. Rồi mỗi người đi sang một bên

đường. Chỉ vì chiếc áo len của Hằng : Mặc vào thì sờ sề, mất cả khổ người. Không mặc thì rét.

- Thế thì có giờ chiều.

- Thì tôi bảo các anh chuyện trẻ con mà lị.

- Đến giờ cũng không chiều được, các anh đừng tưởng.

Nắng quá Hằng chu chéo lên mồ hôi ra chôi cả phần. Hiu hiu, nằng mặt ủ mày chau kêu giờ ảm đạm buồn rười rượi. Thế là sắp đi lại thôi, lại hục hặc, lại vặc nhau, lại vùng vằng, lại nhịn cơm...

- Có đem mà chém đi.

- Ai lại chém «trẻ con» bao giờ ? Đã hết đâu. Chẳng biết «bận biếc» gì, tờ báo Nam-Bắc hôm ấy nghỉ một kỳ chuyện dài.

Không được xem Hằng cau có gắt chồng ằm nhà. Bảo máu ứ lên cổ, di tay vào má nằng : «chết đi». Thế là Hằng lăn từ trên giường xuống. Khóc luôn cho hai mươi bốn giờ.

- Thế nó làm giặc trong nhà rồi còn gì ?

- Nó không là giặc, nó là vợ, là con dâu.

- Tổng nó ra đường chứ lại !

- Thì các anh tổng hộ. Thong thả, còn, còn khôi. Dùng cặp tóc hạng tốt thỉnh thoảng nó bật vào tay, Hằng nhăn nhó rồi đá thúng đựng nia. Hạng xấu thì mặt sưng sứa, kêu nó hay doãng. Mỗi khi thất ý, nàng lại vặc chồng.

- Sao chồng nó chịu được ?

- Vì là chồng nó..

- Sao không bạt tai cho nó mấy cái, trối gô nó vào chân giường, cứ phát trần vút, tạt nào cũng phải chừa hết.

- Xin các anh nhớ, đây là vợ chồng trẻ con. Gớm, cứ thả. Còn, còn «bức tranh vân cẩu» chưa tan đâu. Nằm ngủ, chồng ho. Hằng hét rầm lên không ngủ được. Bảo sang giường khác nằm, Hằng giận giỗi : Nằm một mình, sợ ma. Ăn cơm vãi đầy mâm, nhưng nếu ai vô ý nhặt những hột cơm ấy, Hằng chu chéo :

- Tôi vãi mặc tôi, không phải mĩa. Chỉ có thể thôi.

Nằm màn, Hằng kêu khó thở, không buông màn, muỗi cắn, Hằng khóc âm nhà. Tính trung bình mỗi ngày mười hai giờ, mười hai bận nàng kêu buồn quá. Đi chơi, Hằng đem sắc sợ lũng củng, để nhà không cảm, tay tro

chèn thế nào.

- Đợi gì, không ném cô ta xuống biển.

- Thì phải ném từ hôm đòi bấy cổ tháng tám. Bây giờ còn ném thế nào được nữa. Nhập quỹ thành yếu.

- Sau ra làm sao ?

- «Nhân cực tắc phản», Bảo chịu không nổi, một hôm cẩu đánh cho một trận đòn nên thân. Thật là giỏi đồ, Hằng về ở nhà ba tháng. Bố mẹ Bảo nhất định bắt lại xin lỗi ông bà nhạc đem vợ về, Bảo không chịu. Cha mẹ Hằng sợ con ở nhà lâu không tiện bắt phải về xin lỗi bố mẹ chồng, nàng cũng không chịu. Nhưng được một năm, một hôm nàng lù lù về. Sự thiếu chồng làm cho nàng phải trở lại với Bảo. Bảo giận gây chuyện đánh cho một trận nữa. Lần này Hằng cũng khóc, cũng đập đầu đập tai, nhưng không xách valise về. Bảo đi luôn cho năm hôm. Hôm thứ sáu về nhà, Hằng thấy chồng bỗng òa khóc, thế là từ đây hai vợ chồng yêu nhau và hòa thuận nhau.

- Sự đòi thế thì chán thật. Đợi đến lúc người ta đánh cho mới tử tế, thật là trẻ con.

Không phải riêng gì cô Hằng đâu. Loài người thế cả. Đang tự dung có ai ra đường hét rầm lên để mừng vì

mình có hai mắt, hai tai, hai tay, hai chân. Nhưng nếu sảy tai nạn mà bị đau một chỗ nào, lúc ấy mới mong sao cho được như cũ. Lại xem chuyện anh thụt kết thì biết. Thiếu một nghìn ngày mai quan thanh tra khám thì là tù. Liều, anh ta đem nốt hai trăm bạc còn lại ra sòng bạc. Anh ta cầu giới khẩn phạt phù hộ anh ta được nghìn bạc vớ vào chỗ hồng, quả giới thương anh ta thật. Nhưng lại thương quá thành thử ra giết anh ta. Giá đừng cho anh ta được một nghìn năm mươi đồng có lẽ anh ta không phải tù. Vì còn thừa chỗ năm mươi đồng, anh ta lại đánh. Một nghìn đủ rồi, để chỗ lẻ làm gì ? Thế là thổ lại hoàn thổ, anh ta thua, thua ráo cả nghìn bạc.

- Đem mà bỏ tù thằng ấy đi.

- Các anh không phải mong, thằng ấy cố nhiên là phải ngồi tù.

Nhị châm điều thuốc :

- Nếu chúng ta tỉnh táo một chút, chúng ta nhận ra vô số cái «nực cười» chung quanh chúng ta. Nhất chung quanh đàn bà. Họ là những sự quái gở, chồng chất lên nhau, phải có bàn tay sắt luôn luôn đặt trên đầu họ. Nhưng đồng thời, cũng phải có bàn tay mềm dẻo nâng niu trái tim họ. Quá một tí là chết với họ ngay. Mình ngu, mình sẽ làm nô lệ cho họ. Đời mình sẽ chết trong

câu «giai có vợ như rợ buộc chân». Minh cưỡng, họ sẽ làm nô lệ cho mình. Những người con trai không phải chỉ mong vợ làm nô lệ. Nếu thế, mình chỉ được một kẻ tôi đòi không hơn không kém. Làm thế nào cho họ vừa là bà chúa vừa là nô lệ của mình.

* * *

Hoan kéo dịch ghế, đứng dậy :

- Chuyện một anh chàng lấy vợ tân thời bị vợ hành hạ, bỏ lấy vợ cựu thời. Nhưng chán vì cái vẻ quê kệch của vợ cựu thời, anh đem vợ ra tỉnh cho vợ đổi lột. Người vợ quê của anh bèn cái tỉnh thành cũng lại xử với anh như người vợ tỉnh.

- Vợ lại có thứ vợ bạc đãi chồng ?

- Ô hay, các anh chỉ xét việc theo chữ. Vợ bạc đãi chồng còn là khá, còn có hạng chồng hành hạ là khác. Các anh là những người mặc năm bảy áo, các anh ngờ thế nào được có kẻ rét run cầm cập, hàm đập vào nhau. Thì có người Cán ly-Phầu oai nghìn người khiếp, nhưng một tiếng vợ gọi : trình bà tôi đây. Có sao ? Đàn bà, họ có tướng tinh của rắn, đúng như Kinh Thánh nói, cho nên nhiều khi họ làm mưa làm gió trên đầu chồng. Người xưa bảo chuyển được hòn đá nghìn cân, không

nhích nổi bước chân vợ chẳng ngoa đâu. Các anh giao thiệp nhiều, các anh biết. Nhiều anh vợ đứng như cây tùng, cây bách, anh chồng khúm núm như thân trúc thân mai. Nói văn hoa các anh khó hiểu. Các anh cứ để ý trong một vài lúc đi mua bán các anh thấy. Nhiều anh chồng bị vợ mắng bạt mặt chỉ vì đưa nhầm hàng cho khách hay giả nhầm tiền, hay chậm chạp.

Tôi lấy danh dự nói với các anh chuyện này là chuyện thật. Tên B... vua cờ bạc, trùu du côn, tiếng tăm đâm chém của y những tay chơi ai ai đều biết, mà vợ đánh như đánh chó. Lạy van hàng xóm nhờ sang can hộ cho vợ khỏi đập phá đồ đạc. Vợ y hét lên bắt phải về lạy sẽ tha, thế mà cu cậu đã lù lù ở đâu về vái lạy vái để. Rồi sợ thẹn, y nói chữa :

- Cho êm cửa êm nhà.

Bao nhiêu người cũng nghĩ như y, cho êm cửa êm nhà, đã cam tâm ép mình suốt một đời.

Họ tới thăm đến nỗi không hiểu rằng : nhà cửa mà không yên đâu, khi mà có con vợ thần nanh đỏ mỏ. Muốn yên phải đập nanh bẻ mỏ nó đi. Nhiều người chỉ vì sợ hàng xóm chê cười không dám nói to, mỗi khi vợ hống-hách, họ ngu cho đến «chí tử», mà sợ hàng xóm cười không dám nói to, thế vợ mà nó hét mà cả phố

đều nghe tiếng. Nó hét nhỏ đấy à ? Mày sợ hàng xóm cười không dám đánh cho vợ mày một cái tát vào giữa mồm cho nó câm đi, cam tâm chịu quỳ mép dưới chân vợ mày suốt đời không sợ hàng xóm cười à ? Tôi bao giờ tôi cũng chủ trương điều này : Người đàn bà trong bất cứ gia đình nào, hễ cứ hò hét con cái, đầy tớ, hàng xóm nghe tiếng là người đàn bà đáng rửa xả. Gia đình ấy thế nào cũng tan nát. Con cái thế nào rồi cũng lụn bại. Các anh để ý xem, trăm nhà đúng cả trăm, nghìn nhà đúng cả nghìn, không sai bao giờ cả. Cho nên chúng ta phải giết cho chết con quạ khoang nó đem cái đầu chết chóc vào gia đình chúng ta.

- Anh xét nghiệm đúng đấy. C'est bien. Phở tôi mấy con commère ấy rồi sau con cái lang bạt kỳ hồ cả. Đúng. À, ra phúc đức tại mẫu là thế.

- Anh kể chuyện anh lấy vợ nhà quê đi.

- Vâng.

Rồi khi xin một cốc nước nhấp giọng :

- Hồ lấy vợ năm hai mươi. Vợ chàng là con một nhà giàu, Tân rất đảm đang, hơn Hồ hai tuổi. Vì quen buôn bán từ ở nhà, Tân về nhà chồng với tất cả tài đảm của một người tháo vát. Năm Tân mười sáu tuổi, mẹ đã

khoe với bà Lý :

- Cháu sau này về nhà chồng cũng không đến nỗi đàn.

Bà Lý cũng đã khen :

- Ông bà nào sau này được cô Tân thật phúc, mới tí tuổi đầu đã buôn bán, tính toán, cầm họ, cầm hàng, đủ. Đến sự đi đòi nợ thì thôi không còn ai hơn Tân. Nàng nói rút từng miếng thịt ra. Ai cũng phải giả.

Mẹ nàng thường mắng các con :

- Chúng mày mắt thịt, có mà đòi ăn đòi nào nó giả, sênh tay con Tân là y như không xong.

Tân cân kẹo rẻo tay lắm. Một yến miến bán lẻ thế nào cũng dôi được hơn một cân. Ai thêm thất tí gì nàng giật sắp giật ngựa cho đến phải rời ra. Thật là thần tài nhà bà Tín Nghĩa. Nhiều bà cùng phố thường đem nàng ra để mắng con :

- Không xem cô Tân, người ta cũng bằng tuổi mày, sao người ta khôn thế ?

Giỗ chạp, cỗ bàn, một tay Tân quán xuyên cả. Không thiếu sót thứ gì. Ai ai cũng đều một nhời :

- Ông bà nào tốt phúc được cô Tân về làm dâu.

Vì cái tiếng đảm đang của Tân, thầy mẹ Hồ nhất định hỏi cho con. Các bạn hàng khi biết tin Tân sắp về nhà chồng đều tấm tắc :

- Cô Tân về làm dâu cụ Tú thật là ngọc lành đọi chủ. Cậu Hồ thế mà tốt số.

Số cậu có tốt không ? Không biết. Chỉ biết Hồ có người vợ vừa hơn tuổi vừa đảm đang.

Một hôm Hồ đi nghe diễn thuyết về gọi cửa mãi không thấy mở. Được gần nửa giờ đồng hồ mới có người lép kẹp ra. Thì một tiếng bốp :

- Việc gì đến mày !

Rõ ràng tiếng thằng xe kêu :

- Ôi, lạy mợ.

Rồi cửa cũng chẳng thấy mở, gọi cũng chẳng ai thưa. Hồ hiểu rồi, hiểu cái người vừa tát thằng bếp là ai rồi. Chàng cúi, đập cửa thành thình.

Một tiếng hét vang ra :

- Đợi đây !

Vợ chàng sau khi mở cửa vung văng đi vào, đầu tóc

rũ rượi, lấm bầm :

- Sao không nằm ngoài hè ? Mất giấc ăn giấc ngủ của người ta.

Hồ đầu dụ :

- Mợ ăn mới nói. Năm ngoài hè là năm thế nào, chỉ được cái phủ mồm.

Tân quắc mắt nhìn chồng :

- Này im đi, bảo ai phũ mồm ?

Rồi sần sộ :

- Đi đâu từ tối không thềm nói lại còn làm bộ.

Hồ không nhin nổi :

- À, mợ này lằng loàn, không thềm nói với ai ?

- Không thềm nói với cái người ấy đấy. Đây không sợ đâu ?

Cửa hạnh phúc đã hé mở, Hồ không biết lấy tay đẩy tung ra, lúc ấy chỉ một cái tát chối thịt là sau này không đến nỗi vợ chồng phải bỏ nhau, nhưng Hồ đã lùi. Lùi trước sự hỗn hào của vợ. Chàng đã mua hận cho mình và đã làm khổ vợ vì nhu nhược. Nhu nhược để rồi, phải

lìa nhau.

Giá ngay lúc vợ chàng sầm sầm ra mở cửa, chàng nghiêm sắc mặt bảo :

- Này, thói phép đàn bà không có thể, liệu.

Nếu Tân vẫn chưa im ngay chàng chỉ dơ bàn tay vào mặt :

- Tôi bảo không nghe, chết đây, coi chừng !

Và nếu khi phải đánh rồi thì phải bỏ đi ngay. Cho mày khóc. Cho mày đập đầu. Cho mày phá nhà. Đẳng này không, Hồ đã để cho vợ rội lên đầu bao nhiêu nhục nhằn. Chàng không dám kháng cự. Nếp răn bắt đầu từ đây.

Đang ngồi ăn cơm, Tân gọi bếp lên :

- Ai bảo mày mua chân giò ?

Thằng bếp ấp úng :

- Cụ cho.

- Cụ nào ?

- Cụ... cậu con...

Tân ném đũa xuống mâm :

- Tao đã bảo những cái thứ chân giò lợn lang ấy ăn vào chỉ có mà chết. Để cho con khi nó ăn.

Hồ ôn tồn :

- Cửa để trên nhà đấy mà.

- Cửa ai thì cửa, không ăn được, đổ đi.

Hồ sầm mặt :

- Mợ ăn nói thật hàm hồ, không còn biết trên dưới là gì ?

- Cậu bảo ai hàm hồ, trên mới dưới gì, không ăn được thì đổ đi, có thế mà cũng dai. Hay cậu muốn chuyện cậu bảo.

Vẻ mặt giận dữ của Tân, khiến Hồ sợ sắp sửa to chuyện, phải dẫu dịu :

- Nhưng là cửa để cho.

- Cứ để cho thì phải ăn à. Cho nhân ngôn vô đoãn cũng phải nuốt à ?

Thấy vợ xúc phạm đến mẹ, Hồ nổi hung :

- Mợ là đồ mất dạy, mợ định vu cho để phải không ?

Tân chồm lên như kẻ phải bồng :

- Cậu là đồ khôn nạn, cậu bảo ai mất dạy.

Rồi nàng lại bù lu bù loa :

- Cho người ta ăn thuốc độc, người ta cũng ăn à ? Tha hồ vào hùa, đây không cần, đã có nhà nước.

Đã có nhà nước. đàn bà vô lý đến thế là cùng. Nhà nước nào can thiệp vào chuyện mất dạy của những hạng mồm hoa mép giải. Có cái vả thì đúng hơn. Hồ thấy câu chuyện sắp xé ra to, chàng lại phải nhin, không để yên, Tân bồi thêm một búa, nàng gọi thằng bếp lên dặn :

- Từ rầy mày nên nhớ, nhà mày nhiều đứa muốn bỏ thuốc độc cho tao đây. Ai cho gì không được lấy. Trông thức ăn thức uống cho cẩn thận. Tao mà chết, khỏi đưa tù tội.

Hồ chết cứng, chàng muốn ngã gục xuống.

Máu trong người ngừng chảy. Chết cứng cho nên không bẻ răng được. Câu «nam nhi mà chịu thể này a» phải khắc vào mặt Hồ thì mới đúng. Bị vợ nói động đến mẹ, Hồ cũng không phần nộ được. Thế là hết đời Hồ chắc không bao giờ bùng tỉnh nữa.

Yêu vợ cũng như yêu cây. Yêu cây phải tỉa những cành chết cho nó, không toàn thân sẽ bị đục ruỗng. Chúng ta yêu vợ phải cắt đi cho vợ những cái bước mới nhú. Có đau thật đấy, nhưng không bị tàn tật. Yêu vợ chẳng dạy dỗ, để càng ngày càng lằng loàn. Đến lúc không chịu đựng được nữa, bỏ nhau, khổ cả người đàn bà, khổ cả mình. Ai chủ trương thuyết không nên đánh đàn bà cho dẫu bằng cành hoa, nên coi chừng. Đừng ai bảo đánh đàn bà là vũ phu. Nói thế không phải; bảo nên đánh đàn bà những hạng như Tân, không có roi gân bò quất vào người không hoá cái được.

Chỉ hạng đạo đức đầu lưỡi, không chịu nhìn việc đời trong cái bánh lái của nó, tôi có thể nói. Không nên có ý tưởng đánh đàn bà là khác, chứ đừng nói đến không nên đánh. Nhưng có kẻ không đánh mà giết. Đánh mà là cứu. Những trường hợp của Hồ, sự cần răng của chàng đưa đến đâu ? Nếu không đến tòa án, đến ly dị.

Màn cuối cùng tấn tuồng «gà mái gáy trong nhà» buông giữa ngày giỗ ông nội Hồ. Được tin mẹ cho gọi, Hồ năn nỉ nói với vợ :

- Để đã cho gọi, mợ sang xem để bảo gì, chắc để chỉ dặn mai đến sớm trông nom giúp đầu bếp.

Tân nói trong hàm răng :

- Bảo gì sao không sang mà bảo, mai đến thì đến, việc gì phải dẫn rượu.

Chịu đã quen, Hồ muốn cho yên chuyện :

- Thì cơm xong, tôi với mợ sang một tí.

- Phải có cậu tôi mới đi được à ? Tôi không có chân.

- Thì mợ cho tôi đi với vậy.

Tân nổi tam bành, chỏ vào mặt chồng :

- Hôm nọ thì ai cho cậu đi, sao cậu cũng đi được ?

Hồ vẫn xoắn xoe :

- Chuyện hôm nọ mà còn nhắc đến làm gì, thêm buồn cho chúng ta.

Tân đứng ngay dậy :

- Buồn gì, tôi việc gì tôi buồn, đứa nào hỡn tôi vặc mặt nó ra.

Hồ hơi thất sắc, nhưng búa rìu chịu đã quen, chàng cãi gượng :

- Thôi, không lôi thôi, mợ trang điểm đi, rồi ta sang đẽ.

Tân nguẩy một cái, rồi vào nhà trong. Hồ tưởng vợ bằng lòng, mặt hớn hờ.

Chàng gõ cái bót thuốc lá, lẩm bẩm :

- Đến là khó chịu.

Khó chịu, một người đã không dạy được vợ, trái lại, bị vợ dày vò còn nói đến khó chịu thì lạ thật. Con run con dế bị xéo mãi cũng quằn, thế mà con người càng bị dẫm lên xác càng rẻo queo. Hồ đã bằng lòng sống trong địa ngục, cái địa ngục trần gian, cái ngục là Tân. Một vài lần chàng định bẻ khóa trốn nhưng cái ngục quất cho chàng một dùi khui vào mặt, chàng lại thụt lùi.

Hồ thấy vợ trang điểm xong, hí hửng lại gần :

- Mợ không quần chale à ?

Tân làm ngơ, nàng lấy mùi soa phỉ mũi giấy. Hồ gọi ngay thẳng xe lấy bàn chải, Tân hỏi chồng một cách cau có :

- Lấy bàn chải làm gì ?

- Để mợ chải giấy ?

- Tôi không cần.

Quay bảo xe :

- Đánh xe tao lên bà giáo,

Nghe vợ nói lên bà Giáo, Hồ giật nảy mình :

- Kìa, sao lại lên bà Giáo, mợ.

Tân ném cái sắc xuống bàn đánh phịch :

- Tôi đi đâu tôi đi, cậu cấm tôi à ?

Hồ cười, cái cười nhũn nhặn của kẻ lép vế :

- Thì để đã cho gọi, mợ sang một tí.

Tân chế môi :

- Gọi, ai làm gì mà gọi. Làm như quan là không bằng. Đây chả phải hầu ai. Ai muốn hỏi gì, đến mà hỏi.

Hồ với cái sắc cho vợ, chưa kịp cầm, Tân đã cướp trước :

- Việc gì cậu cứ phải lôi thôi. Cậu muốn sang thì sang, tôi không ai gọi được cả.

Hồ vẫn lè nhè :

- Mợ nề tôi một tí.

Tân vùng vằng đứng dậy :

- Tôi không nề.

Và quát xe :

- Đánh xe tao lên bà Giáo mày.

Hồ đã muốn khóc. Nước mắt lên đến cổ họng. Nuốt đánh ực, chàng vẫn cái giọng cầu khẩn :

- Mợ không nên quá. Để cho gọi không sang thế nào được.

Tân nghe chồng nói không sang không được, sùng sộ :

- Không sang thì ăn thịt à ! Đây không sợ đâu. Đừng giở trò người ta nhổ vào mặt cho. Đã thế lên bà giáo đây, không sang đây làm gì nhau tốt thì làm.

Hồ chỉ còn có lạy van, cái khí giới mạnh nhất để thay nước mắt :

- Thôi lạy mợ, mợ thương tôi, để đã cho mời mợ, sang một tý đi.

Tân thấy chồng lạy lục và đôi chữ cho gọi ra cho mời,

nàng dịu ngay :

- À, tử tế thì đi.

Hồ sượng đơn lên, gọi xe :

- Đánh xe chưa ?

Sắp sửa bước lên xe, Tân còn đe :

- Sang bên ấy, ai nói lời thôi gì, đừng trách, không lại bảo không nói trước.

Tân vồ ngay cơ hội, ca tụng :

- Đẻ quý mợ lắm, ai dám nói gì.

Tân gật gật :

- Hăng cứ nói thế, thì vừa.

Tân ngồi xe nhà, Hồ đi xe đạp kèm theo. Vì đã nhiều bận bị Tân sai cho mất mũi về cái tội đạp trước xe nhà, lần này Hồ đạp chậm chậm. Đạp nhưng Hồ vẫn lo, lo nhờ mẹ chàng chắt vắn gì thì rồi tan hoang cả. Mặt chàng nặng trĩu. Mải nghĩ, đạp thế nào sang đêm phải thằng bé con bán cóc phà lương xá. Âm cóc vỡ tung tóe. Thằng bé nằm lầy xe kêu khóc âm ỹ. Người xem xúm đông xúm đỏ. Trước mặt hàng mấy chục người,

Tân chát một cục nhỏ chảo vào mặt chồng :

- Rõ cặp-bà-lời, mắt để đâu không trông ?

Mọi người rồn cả mắt vào Hồ, chàng then, mặt đỏ rừ :

- Không tránh kịp.

- Thế ngộ đề chết nó làm thế nào ?

Hồ không giả nhời, cúi gằm mặt, tay phủi quần. Tân lại quát :

- Cậu không đền cho nó đồng bạc à ? Hấp tá hấp tấp.

Mọi người yên trí Hồ là em giai. Vì tiếng cậu lại có hai nghĩa.

Hồ vừa ghéch xe, chị ruột, bà phán Bảng đã chạy ra :

- Đây, cậu Hồ đây rồi, vào tôi hỏi.

Hồ chỉ về đằng sau :

- Cả nhà tôi cũng đến,

Bà phán Bảng nguýt một cái :

- Kệ nó, tôi biết cả rồi. Cậu lên gác tôi hỏi riêng.

Bị du vào tình thế sống dở chết dở, Hồ luống cuống, luống cuống vì không vào ngay thì chị mới vợ gặp nhau. Mà vào ngay bỏ vợ đi một mình cũng chết. Đang chưa biết làm thế nào, một tiếng gọi vọng ra cứu Hồ thoát nạn :

- Mợ Phán vào tôi nhờ tí đã.

Chị chạy vào rồi Hồ mới đón vợ. Chàng vẫn nơm nớp sợ chị chàng chạy ra, nói điều gì rồi hai người xô xát. Đứng ở cái tình thế trên búa dưới đe, mặt Hồ mất hẳn máu. Vì Hồ biết nếu chị chàng nói lời thôi, Tân cũng chẳng chịu nào. Lúc ấy chàng chơ mặt chuột ra. Bình vợ, hẳn không dám, đánh vợ cũng lại không dám. Để cho cả nhà biết mình sợ vợ thì trời ơi ! Xấu hổ chết mất, chịu thế nào được.

Hồ đưa vợ vào chào mẹ và để vợ vào nhà trong. Bà Phán thấy em gọi dật lại :

- Cậu lên gác tôi hỏi.

Cốt ý Hồ cũng chỉ có thế. Tìm bà Phán để nói lút với chị để chị đừng hạch sách Tân kéo đôi bên to tiếng, cả nhà sẽ biết sự đón hèn của mình.

Thì ra Hồ cũng vẫn biết vợ còn hỗn láo là có đáng xấu hổ cho chồng, là có đáng nhổ vào mặt chồng. Biết,

chàng vẫn không làm gì tốt hơn được như người ta; chàng mong câu chuyện bùng ra để cả nhà được chứng kiến sự mất dạy của vợ mình. Để có thể trị thẳng tay. Đằng này không, Hồ không sợ chị và chàng sợ cãi nhau thì cụ Tú đau lòng, hay mẹ chàng buồn bã, hay hàng xóm láng giềng chê cười. Hồ chỉ lo âm độc có một thứ: cả nhà biết mình bất lực trước vợ.

Cho nên vừa lên đến gác là Hồ vái chị lia lia :

- Lạy chị, nếu chị thương em, xin chị đừng lôi thôi gì với nó hôm nay cả.

Bà Phán Bảng ngắt lời em :

- Nhưng tôi hỏi cậu, sao nó lại dám nói hỗn đến thầy me.

Hồ chỉ biết có lạy :

- Chị để em bắt nó lạy tạ tội với mẹ và chị.

Bà phản Bảng mặt vẫn hầm hầm :

- Cậu dạy vợ con thế phải không ? Thói phép nhà ta đâu có thế ! Cậu đã không dạy được để tôi xuống, tôi tuốt xác nó ra.

Mặt Hồ tái nhợt đi, chàng nói như người mếu.

- Phải đưa nó thế, dạy dần, biết làm thế nào, nói ra bây giờ tan hoang cửa nhà. Mai lại giỗ ông. Dạy dần, Hồ định dạy dần, bao giờ hay đến khi cái nhục biến da thịt chàng thành nước.

Bà phán Bảng vì nghĩ đến giỗ chạp đành phải nhin.

Lo lót chị xong, Hồ xuống, chàng nhìn trước nhìn sau không thấy vợ đâu, đang ngờ ngác thì mẹ chàng bảo :

- Nó về rồi.

Thì ra Tân thấy chồng thậm thụt với chị, nàng biết hẳn lại bàn tán về nàng. Cho nên nàng về. Cụ tú, giữ thế nào, Tân cũng không ở.

Cụ Tú ông buông cái xe trúc ống điếu.

- Nghe chúng nó nói con cả cư xử mà phiền lòng. Con phải bảo nó mới được. Nhà ta xưa nay đâu có thế.

Cụ Tú bà không nhin được :

- Thật là vô phúc, ngòi hầu chuyện bố mẹ chồng, mặt nó chua như dấm. Con này phải trị mới được.

Bà Phán Bảng :

- Để mai nó đến đây con mắng vào mặt nó, thói phép đâu có thể.

Cụ Tú bà với cái ống nhổ đưa lên ngang cằm :

- Nghe trẻ nó nói, hôm nọ nó còn bảo cho nhân ngôn vô doãn thế nào.

Bà Phán Bảng bắt lời ngay :

- Thừa đề, con gặp thằng xe nó nói rõ ràng cả.

Rồi bà thuật lại không sót một chữ thằng xe kể cho bà. Hồ run sợ như rã, phần sợ cụ Tú quở, phần xấu hổ với cha mẹ.

Cụ Tú bà mặt nặng chịch vì giận con giai.

- Mai, anh bảo nó sang sớm tôi hỏi, nghe không.

Cụ Tú ông vừa nghe vừa vê điều thuốc Lào :

- Thôi, mai ky nhật, không được, tui vong hồn cụ. Lúc nào thông thả bảo nó một vài nhời, có phải hôn bột bảo nặn ngay được.

Vừa thấy Hồ về, Tân sản ngay ra :

- Từ giờ, đây không thêm lại đâu nhé. Đừng tưởng xúm xúm vào mà ăn thịt được đây đâu.

Hồ làm bộ ngạc nhiên :

- Mợ nói gì thế ? Ô hay ?

Tân mặt đanh lại :

- Nói thế đấy ?

Hồ trợn trừng mắt :

- Thì ai làm gì mợ.

Rồi vội :

- Mợ muốn về trước thì về ; ai nói gì mợ phải sinh sự.

Tân túm ngay ngực chàng :

- Có phải cậu định mưu mô với chị cậu giết tôi phải không ? Bàn tán gì với nhau, bàn tán đây cũng chẳng sợ đâu.

Hồ vờ như không biết, mặt ngơ ngác :

- Mợ điên hay sao ? Ai bàn tán gì. Ô hay mợ bây giờ loăng óc chắc.

Tân thở hắt hắt, buông áo Hồ :

- Cậu nói gì với chị cậu ?

Hồ dơ tay lên gời :

- Tôi nói gì tôi chết nhớ. Ô hay !

Tuy đánh ác, Tân cũng thấy vẻ mặt ngạc nhiên của chồng, cũng tin. Nàng ngờ mình đã nhầm, nhưng nàng còn bất nọn :

- Có phải chị cậu bảo sẽ sửa cho tôi một trận phải không ?

Cái tài dối trá của Hồ lại được tái dụng. Cứ cái miệng há hốc, mắt trợn chừng, tay dơ lên, và «ô hay, ô hay» Tân không thể ngờ Hồ và bà phán vừa thì thọt với nhau, bàn tán về mình.

- Tôi bảo mợ rằng chị không nói gì mợ mà lị. Ai nói gì mới được chứ ?

Hồ chối bai bãi, chối lia lịa đến nỗi Tân tưởng thật, nàng hơi nguôi :

- Ấy, tôi cứ nói trước thế, ai có tật thì giật mình.

Hồ thấy vợ dịu, hí hửng :

- Mợ chỉ được cái bắt bóng đèn chừng.

Mặc dầu được phỉnh phờ, Tân cũng đেম thêm một câu nó phá tan ước vọng của chồng :

- Nhưng mai tôi không đến đâu. Lại cái nhà ấy, tôi khó chịu lắm. Tôi không tội lệ gì mà bắt tôi phải nhìn những bộ mặt sung xĩa của họ.

Hồ như bị rội một gáo nước lạnh :

- Chết, ngày giỗ ông, mợ không sang sao tiện, cả thầy me bên nhà cũng đến.

Tân cong cớn :

- Tôi bận thì tôi không đến chứ sao. Làm gì mà tiện với không tiện.

- Nhưng một năm mới có một lần.

- Mặc, tôi không biết, cậu đừng có lôi thôi.

Hồ chết cứng vì vợ không chịu đi. Thất vọng, chàng nói như người khóc :

- Mợ không thương tôi tí nào cả. Mình là con trưởng, nhà bố mẹ giỗ chạp mình không lại, còn thể thống nào nữa. Mợ không bằng lòng, mợ cũng lại một tí cho phải đạo. Mợ không lại, thầy mẹ nghĩ về cái tình dâu con ra làm sao ? Lại còn các ông ấy ở nhà quê ra nữa. Họ hỏi

mợ, tôi biết giả nhời thế nào. Chả nhẽ bảo mợ ốm.

Tân tưởng chồng rửa mình, nổi hung :

- Có phải cậu rửa tôi, cậu bảo. Bỏ thuốc độc không được lại mong cho người ta ốm à. Đây không ốm đâu, có muốn cầu mua vàng hương tìm đến chùa nào thiêng mà cầu. Đã thế, mai đây lại, đứa nào sinh sự đây sẽ cho một mẻ.

Bây giờ lòng mong vợ đi ăn giỗ đổi sang sợ hãi. Sợ hãi vì Tân đe sẽ đến sinh chuyện. Bị «dây vò» như thế, Hồ vẫn không phẫn uất, sự uơn hèn chùng từ đầu đến chân Hồ. Chàng như cái bánh iu hơ thế nào cũng không ròn được nữa. Có lúc Hồ định hét ầm lên, đập phá đồ đạc cho hả giận, cho đỡ ức. Nhưng ý tưởng cuồng dại ấy bị sụp ngay, khi chàng ngẩng trông vợ, trông cái mặt đanh đá của vợ. Chàng ngậm đắng nuốt cay chịu ép một bè.

Sự chuyên-chế của vợ đã nặn Hồ thành con ba ba mỗi khi nghe tiếng sấm vội rụt cổ, đã tán cái chí trai của chàng mủn ra. Chàng sống cạnh vợ như sống cạnh hùm beo, một tiếng vợ chàng quát, là một tiếng sét long giời lở đất. Đợi cho vợ lên thay áo, Hồ vội vàng đến nhà mẹ. Bằng một giọng van lơn, chàng nói với mẹ :

- Hôm nọ nhà con nó mắng bếp vì ninh chân giò không kỹ, thế thôi. Nó có dám hỗn hào gì đâu. Thôi, con xin mẹ, ngày mai nó đến, mẹ hãy xá cho nó, kéo trong họ ngoài làng người ta chê cười con.

Cụ Tú thở dài, ghen ngào :

- Mẹ thật không ngờ nó lại tai quái ra thế.

Rồi ái ngại nhìn con :

- Mẹ xem hình như nó hành hạ đầy tớ lắm phải không? Nó dám mày tao chi tớ với con phải không ?

Nét mặt rầu rầu của mẹ khiến Hồ mũi lòng chàng muốn oà khóc :

- Phải đưa nó thế, con biết làm thế nào. Vợ chồng mỗi lúc bỏ được đâu.

Lòng cụ Tú thất lại, phần vì thương con, phần giận dâu :

- Thế này ra vô phúc rồi còn gì. Mua nó về để nó sinh yêu tác quái nhà mình à ? Mẹ phải nói cho cụ Tín-Nghĩa để cụ ấy dạy nó mới được.

Hồ sợ mẹ và vợ sẽ xung-đột, vì chàng biết Tân bị mắng sẽ không nhịn liền thưa :

- Ngày mai nó đến, con xin mẹ ngơ đi. Có ông bà con bên nhà, nói ra sợ ông bà con thẹn.

Hồ đập vào chỗ tình của mẹ đối với thông gia, quả nhiên cụ tú nghe theo :

- Phải, con nói cũng phải. Chỗ người nhón. Sinh con ai nữ sinh lòng, các cụ ấy muốn thế đâu. Mắng mỏ nó trước mặt các cụ ấy sao tiện.

Hồ mừng quýnh, chàng chỉ mong có thế, chàng chỉ mong mọi người sẽ không biết sự khốn đốn của mình. Con người ta dù ươn hèn đến đâu cũng vẫn xấu hổ về sự ươn hèn của mình. Hồ thương mẹ, thương cả chính thân mình, nhưng vẫn không đủ sức để thoát ly. Vì ra khỏi một cảnh ngộ không phải dễ. Phải va chạm, phải tan vỡ. Hồ đành chịu cái nhục hình mà vợ chàng treo trên đầu chàng.

Không có cái gì ở đời dẫu được mãi. Cái nó đến nó phải đến. Cỗ bàn xong, mọi người ra về, Tân đã ném vào mặt cụ Tú những câu chết ngửa người.

Sau khi bị hỏi móc mòi :

- Tôi lại đây không phải để giỗ-chạp gì đâu. Để bảo tôi sinh yêu tác quái thì tôi sinh yêu tác quái. Để đừng tưởng là mẹ chồng muốn làm gì con dâu thì làm đâu.

Đã có pháp luật.

Bà Phán Bình rít lên :

- À, mợ này lão, mợ giỏi nhỉ, mợ ăn nói như con nhà vô giáo dục, mợ nói với mẹ thế à ?

Tân cũng chẳng vừa, nàng xỉa xói :

- Chị đừng hàm hồ, chị bảo ai lão. Ai trái tôi nói thẳng vào mặt chứ lại thêm lão à.

Lửa đã bén vào dầu, oan cừu đã đến.

Bà Phán hét, chỉ vào Hồ :

- Cậu để cho con vợ cậu nói hỗn thế à ? Cậu là chồng nó, cậu để nó nói với mẹ cậu thế à ?

Tình thế buộc người ta phải liều, Hồ dơ tay vào mặt Tân :

- Đồ khốn nạn !

Tân gầm lên, nàng nhẩy Choi-Choi.

- Cậu bảo ai khốn nạn. Có phải cả nhà cậu định xâu xé tôi có phải không ?

Tức thì một cái tát cháy má :

- Mày là con khốn nạn.

Tân bị đánh không ngờ, nàng chạy ra đường kêu rầm lên :

- Ối ! Các ông các bà ơi ! Nó giết tôi.

Rồi nàng chửi rửa, xỉa xối vào trong nhà. Hàng phố kéo đến xúm đông xúm đỏ trước cửa.

Ly dị với vợ, Hồ buồn về quê ở, chàng thường lại nhà cụ Cử. Vừa là bạn của cha chàng, vừa là thầy học cũ, cụ Cử coi Hồ như con. Hồ hợp tính cụ Cử nên vẫn được cụ Cử cho ngồi hầu cờ. Những hôm cụ Cử bí nước cụ thường cho gọi con gái đến gỡ hộ. Cô Phùng khét tiếng cao cò, cả vùng không ai đánh lại. Cuộc đời Hồ tính vụng, cuộc cò thì rành rẽ lắm. Nhờ cái tài điều khiển quân gỗ. Hồ được hai người quý : cụ Cử và cô Phùng.

Cô Phùng, một cô gái quê trăm phần trăm. Quê từ đầu đến chân, quê từ dáng dấp đến cử chỉ. Hồ vừa bị người đàn bà tỉnh reo cho bao nhiêu tai họa. Chàng liền yêu ngay cô gái quê nhu mì, hiền lành.

Hồ nhất định hỏi Phùng làm vợ, chàng tin rằng người con gái thùy-mị này sẽ cho chàng hạnh phúc. Cụ cử cũng không mong gì hơn là gả con cho Hồ, vừa là chỗ thanh khí, vừa là nơi môn đăng hộ đối.

Hoan nghỉ một phút, rồi tiếp :

- Như tôi nói với các anh lúc đầu, người vợ quê của Hồ cũng không đem hạnh phúc cho Hồ. Trái lại, sau khi đã nhiễm những cách tô-lục chuốt hồng ở tỉnh và đã quen cái sống hàng chợ, Phùng cũng «cai-trị» Hồ như Tân.

- Thật là số cẩu gặp rất những vợ lãng-loàn. Tránh chẳng khỏi giới.

- Sao lại số, giới nào bảo ta tìm hạnh phúc trong người đàn bà. Muốn có hạnh phúc ta phải tạo nó ra. Ta đẻ ra hạnh phúc, rồi người đàn-bà tô điểm thêm vào.

- Số thật đấy anh ạ. Cứ anh Hồ anh vừa kể thôi. Không số mà lại thể. Giá cô Phùng ngoan ngoãn đừng giống cô Tân thì Hồ đâu có khổ.

- Cô Phùng, cô Tân, hay bất cứ cô nào trên cả mặt đất cũng đều giống nhau. Tuy có hơn kém nhưng đều na ná cả. Cốt, là cốt cái khuôn thẳng đàn ông đổ cho họ. Đổ tròn thì họ tròn, đổ méo thì họ méo.

Ngoan, chẳng cô nào ngoan hết. Mà cô nào cũng ngoan. Đàn bà vừa là quỷ vừa là thần. Là quỷ khi nào ta ma-bùn. Là thần khi nào ta lập cho họ đền thờ trong trái tim ta. Phải yêu họ trước đã, rồi mới dạy họ được, cái

nhằm của nhiều người là mong lấy được vợ hiền. Tôi, tôi cho chẳng có người vợ nào hiền nếu chồng không nhân cách, và cũng chẳng có người vợ nào ác nếu hai cánh tay người chồng là hai thanh sắt, tình yêu người chồng là tình yêu sáng, chân thành.

Nhưng nếu cô nào cũng như cô Tân, anh bảo nói lắm mỗi miệng, ích gì ?

- Cô Tân không hẳn đã là người đàn bà không dạy được. Linh tại ngã bắt linh tại ngã. Có con ngựa bắt kham nào không có ky-mã đâu. Chưa gặp đầy thôi, càng những hạng rắn mảy rắn mặt càng dễ bảo.

- Sao Hồ không dạy được vợ ?

- Muốn dạy được vợ, người chồng phải thế nào đã chứ. Những người nhu nhược như Hồ, dạy mình còn chưa xong, dạy ai được. Người chồng uy nghiêm mới có thể đóng gông thép lên đầu vợ được.

- Tôi sợ rắn tay đôi với vợ là một điều không nên.

- Tất cả mọi người nghĩ thế đều ngã, ngã một cách cay đắng. Các anh tính còn có cái thằng chồng nào lại thích cái việc sinh sự với vợ. À, những đồ không nhân-cách chả kể.

Nhưng nếu gặp người đàn bà quạ khoang ta cũng nên biết đặt hàm thiếc vào miệng họ. Thế mới yêu họ, thương họ. Tôi không bao giờ tin người chồng nhu nhược tạo được hạnh phúc gia đình.

Hạnh-phúc là một thứ gì đấy lắm, được nó, phải giả hàng bao nhiêu, uốn nắn bao nhiêu, sửa chữa bao nhiêu, tu tạo bao nhiêu. Nhưng tôi xin tất cả các anh nhận cho điều này : dạy vợ từ lúc bơ vơ mới về. Ta phải theo họ từng nhời nói, từng cử chỉ. Bắt ngay về chính lộ mỗi khi họ chệch đường. Dạy vợ cũng như đàn, lỗi một mũi không tháo ngay thì hỏng cả tấm. Theo họ, phải theo họ ráo riết. Đừng nản chí có người chồng xét nét từng cử chỉ mới là người chồng yêu vợ.

- Sợ xét nét quá thành ra khe khát.

- Nếu khe khát để họ thành người cho ta có thể thờ họ, quỳ dưới chân họ, âu yếm họ suốt đời thì cũng nên khe khát. Nói tóm lại chúng ta được phép làm mọi thứ để rèn vợ chúng ta thành những bức hiền phụ. Và kẻ nào chênh mảng trong sự bảo ban vợ là kẻ giết vợ. Vì lẽ họ sẽ hư, và rồi ra sẽ phải bỏ họ như bỏ con chiên ghê không thể chữa.

Mai đẩy dịch lọ hoa về phía trước mặt :

- Tôi thành thực cảm ơn các anh. Chuyện các anh vừa kể, dạy dỗ tôi nhiều lắm. Tôi chắc các anh cũng như tôi, chúng ta đều là những khách bộ hành trên một con đường kẻ nọ cho người kia thứ mình có. Vì lẽ một mình ai mang đủ.

Nhị nhìn Hoài cười, một cái cười hóm hỉnh.

- Anh Hoài sắp lấy vợ, nghe chúng ta kể chuyện chắc rùng mình. Nhưng đàn bà ai cũng là cô Tân, cô Phùng đâu mà sợ, anh Hoài nhỉ ?

Hoài đặt điều thuốc lá trên bao diêm :

- Anh Hoàn vừa bảo chúng ta cô Tân cô Phùng, hay cô nào trên mặt đất cũng đều giống nhau. Linh tại ngã bất linh tại ngã. Họ hay, hay dở là tự mình.

- Anh Hoài có thể thành tài được đấy. Vừa mới khai tâm đã thuộc vanh vách rồi.

Hoài dơ tay ra hiệu cho bạn bảo im.

- Chúng ta để anh Mai kể chuyện đã rồi hãy tán tỉnh.

- Phải đấy, phải đấy. Anh Mai kể chuyện chắc phải thú vị, vì anh từng trải hơn chúng ta.

Mai nở một nụ cười hoa dại :

- Chưa chi các anh đã khen. Để làm xem có được việc không đã nào.

- Được việc thì thế nào cũng được rồi. Vì một là rất giản-dị, chúng tôi đây ai cũng một mình, anh thì có cả chị ấy nữa.

Thúy đang mở hộp biscuit, dừng tay :

- Đây, khổ quá, tôi đã nói với nhà tôi để mời các anh, các chị đến...

Rồi nhìn chồng mỉm cười. Mai hiểu ý đón ngay :

- Mợ lại sắp đồ tội cho tôi để các anh cắt tai tôi bây giờ đây.

- Ô hay, anh chị làm như chúng tôi trách anh chị không bằng.

- Mợ biết đâu, sở dĩ hôm nay không mời các anh chị là vì xong đây chúng tôi còn xuống xóm cơ mà.

Thúy đáp :

- Phải đây, các anh xuống xóm tôi đem bánh lại biếu các chị.

- Úi, thế mới lại chết, để rồi chị mách cho thì chúng em chết. Thôi lạy chị, chị có thương cho chúng em lu bù hôm nay xin chị cứ ở nhà thì chúng em mới yên tâm hưởng phú quý với chị em hôm nay được.

- Chỉ có ở nhà anh chị đây người ta mới dám nói những chuyện hát xướng một cách công-khai như thế.

- Trước nhà tôi cũng ghen đáo để đấy.

- Nhưng từ ngày tôi bảo nhà tôi : Mình là vợ cái con cột sao đi hạ mình ghen với những kẻ chồng mình chỉ lang-chạ một đêm, thì nhà tôi nghe ra ngay.

- Chị thật là một bậc hiền phụ.

- Nhà tôi thương tôi, cho nên tôi làm gì nhà tôi cũng tin. Nhà tôi không bao giờ nghi-ngờ lòng yêu của tôi cả. Tôi vẫn thường nói với nhà tôi, đời anh nhiều việc phải lo lắng, xin em tránh cho anh những nỗi phiền vô nghĩa lý.

- Tôi đi đã nhiều, chưa gia đình nào thuận hòa như anh chị đây.

- Vâng, tôi chả vừa thừa với các anh nhà tôi thương tôi nên tránh cho tôi những nỗi phiền vô nghĩa lý.

- Nhiều gia đình cũng thuận hòa nhưng thuận hòa trong cảnh thuận. Đại để ông chồng không cờ bạc, rượu chè, giai gái, thì bà vợ đã biết điều bao giờ lại còn có điều tiếng gì.

- Đàng này anh chị mới là có hạnh phúc, không hề bao giờ chị phàn nàn về anh, cả những lúc anh nằm nhà hát hàng tháng. Giúp đỡ bè bạn cả đồng tiền cuối cùng.

- Vâng, nhà tôi biết tôi nhiều lúc cần phải giải trí dưới xóm, nhà tôi để mặc, nhà tôi sống cho tôi, sống cho cái lý-tưởng của tôi.

- Chị quả là bậc hiền phụ.

- Nhà tôi vốn là người rộng hiểu, lòng dạ khá, vả cũng do lòng thương tôi. Tôi chỉ biết yêu nhà tôi hết lòng, còn nhà tôi ăn ở với tôi, thế nào tùy. Một lần có bà bạn hỏi nhà tôi :

- Chị bảo, anh ấy yêu chị sao còn đi hát.

- Nhà tôi trả lời, nhà tôi yêu tôi, cái tình yêu chồng vợ, dài rộng như trời bể. Còn sự hát xướng là những thú vui chốc lát, của xác thịt. Sao tôi lại hạ mình đem cái tình «tắm mặn» để ghen với cái tình «son phấn» đái đàng. Nhà tôi rất có thể lấy năm ba người nữa, tôi vẫn sung sướng bằng lòng. Được dự phần tên tuổi của

chồng là một cái được lớn rồi, còn những cái khác kể gì. Tôi cho đàn bà chúng ta muốn được sung sướng phải sung sướng, cái sung sướng của chồng mình.

* * *

- Thôi anh Mai kể cho chúng tôi nghe một chuyện đi.

- Vâng, xin «chu tất». Các anh «biểu sến» như thế, ít ra cũng phải lại quả các anh chứ !

Châm điều thuốc, Mai tiếp :

- Cách đây ba năm, một hôm tôi đang ngồi xem báo bỗng có tiếng gõ cửa :

- Bà trong nhà có mua coupon không ạ ?

Một người đàn bà trạc độ bốn mươi, tiến vào với một cái tay nải khoác nách. Tôi liền hỏi :

- Bà bán gì ?

- Thưa ông, tôi bán các miếng lục mùi bombay.

Vừa lúc ấy nhà tôi chạy ra, thấy bà ta, là nhà tôi nói ngay :

- À, bà Tư Minh vẫn bán lụa cho bác trên nhà đây mà. Hôm nay bà có nhiều hàng không ?

Bà Tư Minh bỏ tay nải xuống :

- Thưa bà, tôi vừa mới cắt, nhiều hàng hoa đẹp đáo để. Khôi miếng gần thước, bà ạ. Không tũn-mủn như hôm nọ đâu.

Vừa nói vừa mở tay nải.

Tôi hỏi nhà tôi :

- Chắc bác Tham trên nhà mách bà xuống đây.

Nhà tôi chưa kịp giả nhời, bà tư Minh đã nói :

- Không, thưa ông bà Tham tôi trên phố không mách!

Tôi đưa mắt cho nhà tôi.

- Sao bà biết mà đến đây ?

Bà Tư Minh đặt cái thước giầy lên bàn :

- Thưa ông, tôi đi bán khắp Hanoi, nhà ông bà nào tôi cũng vào. Không có quen lạ.

Rồi bà cười một cái cười nhạt nhẽo :

- Thưa ông bà tôi đi bán khắp Hanoi, và cả Hanoi cũng chỉ có mình tôi đi bán.

Bà Tư Minh giở ra một đồng các miếng lụa đầu thừa đuôi thẹo, mà người ta quen gọi là coupon, có miếng tròn, có miếng dài.

- Bà lấy thứ «sát si» này may combinaison cho chú bé. Đủ đấy.

Nhà tôi chọn dăm miếng. Rồi từ đấy cứ một hai tháng là lại đem một lần. Bận nào nhà tôi cũng mua. Một hôm bà sắp sửa về thì trời đổ mưa. Bà phải ngồi nán lại. Chúng tôi mời bà ăn cơm, nhân thế gặp bữa bà không từ chối :

- Vâng, ông bà đã cho ăn tôi xin quấy quả ông bà quá.

Sau dần dần quen quen, bà đi lại nhà tôi thành thân, nhà tôi quý bà lắm, vì bà thực thà, hay giúp việc. Bà mượn hộ vú cho nhà tôi luôn. Có lần cháu bị lở, bà tìm hộ lá, lấy hộ thuốc ở tận vùng Bắc. Nhà tôi có việc gì cần đến lại nhờ bà. Có lần nhà tôi nhờ bà vào tận Thanh mua hộ quế và đưa cụ tôi lên tận Lạng sơn thăm anh Đốc tôi. Bà thành ra như người trong quyền thuộc. Nhà tôi cho bà vay tiền buôn bán thêm hàng. Từ ngày vay được trăm bạc của nhà tôi, bà phát tài lắm. Bà cẩn thận sợ giả ngay một lúc khó, nên ngày nào về bán được bao nhiêu bà đưa giả nhà tôi cả. Nhà tôi hỏi bà không phải đem tiền về nhà hay sao, bà đáp :

- Tôi có một thân một mình, đem tiền về làm gì.

Thấy bà không có con cái, thuê nhà tận Vân Hồ, mỗi ngày lên phố đi hàng giờ đồng hồ, mất cả buổi hàng, nhà tôi bèn bảo bà :

- Sao bà không thuê nhà trên này ở có tiện hơn không?

Bà giả nhời :

- Thừa bà, trên này khó tìm nhà và lại đắt. Tôi ở dưới ấy khi điệu vội nhưng rẻ tiền nhà.

Nhà tôi ái ngại, nói với tôi cho bà ấy ở nhờ gác sau. Tất nhiên tôi bằng lòng. Vì nhà tôi xét người không nhầm.

- Bà Tư ạ, chỗ chị em tôi nói thế này nên bà để, chẳng nên bà bỏ qua cho. Bà ở dưới ấy có một mình, thuê mượn đi lại lịch kịch, chi bằng bà lên trên này ở với chúng tôi. Nhờ giờ nhà cũng rộng rãi.

Bà Tư cảm động nhìn nhà tôi, một cái nhìn cảm ơn :

- Ông bà có lòng thương cho tôi ở nhờ còn gì quý bằng nhưng sợ ra vào bận rộn phiền ông bà.

Nhà tôi vội nói ngay :

- Chết, sao bà lại nói chuyện nhờ vả. Dậm người hơn dậm cửa. Nhà còn cái gác sau, chả ở hết. Cho thuê thì chúng tôi không muốn, và nó cũng hẹp lắm. Chỉ kê được hai cái giường, một cái bàn, một cái tủ thôi. Nếu bà có lòng yêu vợ chồng tôi, bà lên ở cho vui. Chúng tôi không lấy tiền nhà bà đâu mà bà sợ.

Bà Tư Minh cười nhũn nhặn :

- Không dám ạ, thật không biết lấy gì tạ ơn ông bà.

Bà Tư Minh ở nhà tôi được hai năm. Sáng ngày bà xách tay nải đi, chiều lại về. Nhà tôi quý bà như tình ruột thịt. Bà Tư Minh là người nết na, nhu-thuận. Ăn nói ý tứ, cử chỉ dễ dàng khác hẳn mọi người. Từ ngày nhà tôi cấp vốn cho bà, «bà kiếm ăn được». Dần vốn bà có bốn năm trăm rồi. Tiền ấy nhiều khi bà vẫn gửi nhà tôi. Nhà tôi không để cho bà thổi cơm. Bà đi hàng thì thôi, ở nhà hay chiều về nhà tôi bắt bà Tư phải ăn với chúng tôi.

Tết vừa rồi, ngày ba mươi, bà lễ mễ bung về chiếc đỉnh đồng và một bình hoa Giang-tây.

- Gọi là có chút quà tôi biếu ông bà, xin ông bà nhận cho.

Nhà tôi nhất định từ chối :

- Thế này ra bà Tư giả tiền nhà, tiền com chúng tôi rồi còn gì.

- Dạ, thật quả không dám. Gọi là, có gì.

Nhà tôi đành nhận, nhưng mòng một mở hàng lại cho bà hai cái giấy hai mươi đồng. Đại để giao tình của bà với nhà tôi là thế. Coi chúng tôi là tình ruột thịt.

Một hôm bà kể đời bà cho nghe :

- Tôi con cái chẳng có, anh em thì không, duy có một đứa cháu con chị tôi đã chết rồi, bây giờ làm giáo học ở Ninh Bình. Trong đời duy có ông bà là thân. Ông bà đã xử với tôi như ruột thịt, tôi không dám phụ lòng ông bà. Vậy hôm nay tôi kể đời tôi để ông bà biết : Tôi là con ông đồ, quê tôi ở vùng Nam. Thầy tôi lận đận trường ốc mãi không nên danh phận, sau về dạy học ở làng. Thầy tôi là người chuyên làm các việc thiện. Không phải tô tượng đúc chuông đâu ông bà ạ. Nghĩa là thấy ai ốm đau thầy tôi an-ủi, thấy ai làm lỗi thầy tôi khuyên giải; trong làng có đám kiện tụng nào thầy tôi dàn xếp cũng xong. Người ta nể thầy tôi như con chiên nể ông linh mục. Tôi còn nhớ một lần hai nhà cãi nhau, tý nữa kiện nhau vì một cây nhãn. Nhà ông xã Bài có cây nhãn ở

ngay giáp tường. Cành chòi sang nhà ông nhiều Mân. Mọi khi bà nhiều Mân hay con quét sân lại cạnh khốe :

- Không ai làm đầy tớ nhá ! Đẻ lá rụng rác sân nhà người la không chịu được.

Bà xã Bài tức tối lên tiếng. Thế là hai bên vặc nhau. Nhiều Mân ý thế có con làm ký ở Hanoi, nhất định kiện. Thầy tôi biết tin vội vàng đến ngay nhà ông nhiều Mân, ông nhiều Mân có con học thầy tôi.

- Ông nhiều ạ, hàng xóm láng giềng, tôi lửa tắt đèn có nhau, có phải cây nhãn ở nhà ông xã lá rụng rác rưởi nhà ta thì ông cho cháu nó quét đi. Ngày nào chả phải quét sân. Nhân thế tay cháu nó vợ đi một tí, được tiếng tử tế lại được lá đun. Gia dĩ ông xã cũng không muốn chi thế. Song cây nhãn chứ có phải người đâu mà dạy được. Thừa kiện nhau làm gì mang tiếng. Ông với ông xã là người ở đâu. Thôi, tôi ở giữa tôi xin, ông nghe tôi.

Rồi thầy tôi lại sang bảo ông xã Bài :

- Cây nhãn nhà ta có vài cành chòi sang bên ấy lá rụng rác sân ông nhiều, tôi thiết tưởng chỗ hàng xóm láng giềng, ông giá có chặt đi vài cành phỗng cũng chả thiệt gì. Không thì ông sang nói với ông nhiều một câu có phải ồn thỏa không. Ở đời hơn thua gì trong họ ngoài

làng với nhau.

Và một lần nữa thầy tôi nghe phong-thanh vợ Trọng tư thông với Âu. Cả hai đều là học trò cũ thầy tôi. Thầy tôi bèn cho mời cả đến, lấy cớ ngày giỗ chú. Vợ chồng Trọng và Âu cũng đến. Mấy thầy trò đang uống rượu, thầy tôi mới kể một chuyện, cốt ý để khuyên họ, nếu quả họ đã ngoại tình :

- Xưa có hai anh bạn, với nhau thân thiết lắm. Một anh lái lợn và một anh lái trâu chưa vợ.

Vì thân nhau, anh lái trâu thường lai vãng nhà anh lái lợn. Anh lái trâu phong lưu hơn, nên ăn mặc có điều xinh trai. Lại ăn nói dễ nghe. Ngày một ngày hai, vợ anh lái lợn phải lòng anh lái trâu. Đôi ấy tư thông với nhau được nửa năm thì anh lái lợn biết. Hắn bèn rình.

Một hôm hắn vờ sang huyện bên mua lợn rủ anh lái trâu đi, nhân thế cốt ý cho anh lái trâu biết hắn vắng nhà. Quả nhiên anh lái trâu từ chối. Tối hôm ấy anh ta về mò vào chuồng giả làm trộm bắt lợn. Chị vợ đang nằm thấy lợn kêu sợ trộm lấy mất bỏ ra. Anh ta lén đằng sau vào đâm chết anh lái trâu trong buồng rồi anh ta bỏ đi. Lúc chị vợ vào thấy tình nhân bị giết, sợ quá, chẳng lẽ lại hô hoán lên để chịu tội, chị ta đành phải lấy chiếu gói tình nhân lại vác ra chôn ở thửa ruộng sau nhà.

Mấy hôm sau hấn về, thản nhiên như không, làm như chẳng biết gì. Được ít lâu, hấn và vợ sang ăn giỗ bên quê ngoại. Hấn đội mâm xôi, thủ lợn, còn vợ hấn gánh thùng gạo tám thơm. Đi nửa đường chị vợ nhăn nhó kêu nặng. Hấn nhìn vợ một cái nhìn sói vào tận ruột :

- Gánh có thể mà nặng, ôm chiều ra ruộng đằng sau nhà thì nặng đến đâu ?

Chị vợ phần sợ hãi, phần xấu hổ, đi được một quãng nữa ngã gục xuống, máu mồm học ra hàng bát. Thế là kết quả đời của hai đứa gian phu, dâm phụ.

Thầy tôi kể xong câu chuyện, giảng thêm vài điều :

- Tội nặng nhất là giai trên gái dưới. Mình quyến rũ vợ người ta, thì người ta phải giết mình. Cho dù người ta không giết thì rồi giờ cũng giết. Thiên vọng khôì khôì, sơ nhi bất lộng. Lưới giờì dù thưa song không lọt đâu.

Thầy tôi là người nhân đức như thế cho nên tôi cũng được dạy dỗ nhiều. Năm mười tám, có người dám hỏi tôi.

Thầy tôi hỏi ý kiến mẹ tôi :

- Bà trông người này ra làm sao ? Cậu ta làm thừa lại trên tỉnh đấy.

Chỉ mới nghe hai tiếng thừa lại, mẹ tôi đã dấy nẩy :

- Một đời làm lại, bại hoại ba đời, thôi chịu. Gả con cho những nơi ấy làm sao được.

Thầy tôi cười :

- Sao bà lại nói thế. Sao mình có vì một câu nói tự đời nào mà đoán định công việc gả hay không, điều ấy chẳng quan hệ gì, nhưng xét việc đời thế là hẹp đấy bà ạ. Xét là xét cái tính nết của người ta thôi chứ.

Mẹ tôi vốn vẫn phục tòng chồng, tuy lúc đầu nhất định không nghe, nhưng sau vẫn theo ý thầy tôi.

Năm hai mươi tuổi tôi về nhà chồng. Nhà tôi làm thừa phái ở ngay huyện nhà. Nhà tôi chiều chuộng tôi lắm. Chúng tôi sống vui vẻ với nhau. Mấy năm đầu không xảy ra chuyện gì lôi thôi cả. Cái cảnh vợ chồng trẻ soán suýt nhau ông bà còn lạ gì, xa nhau một bước nhớ chết đi. Mà nhà tôi thì bận việc quan thù tạc luôn, vì thế hay vắng nhà. Một hôm nhà tôi về bảo tôi :

- Cụ Lục đi vắng, tôi phải về Đông Cứu khám cái thẳng thắt cổ tự-tử. Chưa biết chừng đến tối có về được

không ?

Đêm hôm ấy nhà tôi không về. Sáng hôm sau bà vợ ông giáo cùng ở huyện đến mách :

- Hôm qua tôi lên tỉnh, bắt được nhà tôi, ông thừa nhà ta, lão đội trạm, hát cô-đầu trên tỉnh.

Tôi còn thật thà giả nhời :

- Nhà tôi đi khám xác ở Đông Cứu cơ mà !

Bà giáo tròn hai mắt :

- Thì chính tôi vào bắt nhà tôi thấy ông Thừa đang ôm cô áo xanh cũng nhỏ khổ như bà.

Đang ôm cô áo xanh nhỏ khổ, câu ấy như cái vồ đập vào lưng tôi. Tôi choáng váng, mặt mũi tôi tối xầm lại. Lúc bà giáo về, tôi vào buồng, gục đầu vào chăn khóc rưng rức. Mãi đến trưa nhà tôi mới về. Tôi hỏi nhà tôi :

- Hôm qua cậu đi hát cô đầu ở tỉnh có phải không ? Nhà tôi biết không chối được cười không nói gì. Lần đầu tiên trong đời tôi, tôi thấy tôi bị mất một cái gì, tôi muốn quên câu bà giáo nói : «Đang ôm cô áo xanh nhỏ khổ» mà không tài nào quên được. Hình ảnh nhà tôi ôm một cô gái quay cuồng trong trí tôi. Nhớ đến là tôi điên lên.

Từ đây nhà tôi về chậm một tý tôi cũng nghỉ, đi chơi bời đâu tôi cũng nghỉ.

Vì nhà tôi làm thừa-phái nên bọn lý-dịch mời mọc tổ tôm, tài bàn, chè chén hát xướng luôn, trước không sao, từ khi tôi biết nhà tôi đi hát cô đầu, thì một khi nhà tôi sắp đi đâu tôi cầu van ngăn cản lôi thôi lắm. Ông bà tính, ghen có phải là một tính xấu đâu. Nhưng chẳng là tính xấu nó cũng có hại. Rồi ông bà sẽ rõ. Mỗi lần tôi ngăn trở nhà tôi như thế, nhà tôi thường phát khùng :

- Ai đi đâu mà phải giữ. Đánh tổ-tôm bên đội trú.

Tôi mới bị nhà tôi gắt lần ấy là lần đi đâu. Vì được nuông chiều từ nhỏ, và lại sống cạnh ông bố hiền đức, tôi không thể nào ngờ được chồng lại có lúc gắt với vợ.

Bị nhà tôi mắng, tôi cho nhà tôi mê cô đầu về hành hạ tôi. Gia-đình tôi từ đây mất vui, luôn luôn có sự sếch-méch vì chẳng mấy ngày nhà tôi không có người mời.

Một hôm bà giáo sang chơi khoe với tôi : Nhà tôi từ hôm tôi tóm được ở nhà cô đầu, không dám mò đi chơi đêm nữa. Đàn ông họ thế, cứ lù dù là họ bắt nạt. Làm cho họ một trận đáo để là họ chịu phép ngay. Để họ chơi bời chỉ có tan nát gia đình. Vợ chồng tôi đến bỏ nhau. Tôi vốn cả nghi. Lời xui khôn ấy khắc vào óc tôi

như con dao người đồ tể rạch vào bụng lợn. Đêm ngày lúc nào tôi cũng nghĩ đến nhờ bà giáo nói với tôi : «Cứ lù dù là họ bắt nạt. Làm cho một trận đáo-đề là họ chịu phép ngay. Để họ chơi bời chỉ có tan nát gia-đình. Vợ chồng rồi đến bỏ nhau».

Nghĩ rồi tôi tin. Thôi đúng rồi, vì tôi lù dù nên nhà tôi chơi bời ; vì chơi bời, nhà tôi sẽ bỏ tôi. Thế là hoảng sợ. Tôi sợ sẽ chồng một nơi vợ một nẻo. Bản đồ đã vẽ sẵn, muốn khỏi phải tan nát, tôi cứ việc theo những đường vạch sẵn. Tôi thực hành lời bà giáo. Nghĩa là tôi nhất định không lù-dù nữa.

Từ đây mỗi bận nhà tôi mặc quần áo sắp sửa đi là tôi nắm lại không cho đi. Vợ chồng vì thế xô xát nhau. Một bận tôi giữ nhà tôi không cho đi chơi với cụ Lục và ông Trưởng giáo bị nhà tôi tát cho một cái nên thân. Thôi thế là tôi chết, quả như lời bà giáo bảo : tan nát gia đình. Gia đình tôi tan nát rồi. Vì nghĩ làm như thế nên tôi càng bắt-bớ nhà tôi mỗi khi có việc phải đi. Tôi không ngờ cái ngòi tan vỡ lại chính do tôi chầm chừ không phải tự sự chơi bời của nhà tôi. Bây giờ nghĩ lại xót xa lắm ông bà ạ !...

Ông đội trạm khao Cử phẩm bá hộ. Tất cả các bạn hữu đến mừng ông.

Tiệc ăn linh đình đã bốn ngày. Cô đầu hát nhật dạ. Số-mệnh bắt tôi phải khổ, phải là người chồng hiền lành tử tế của tôi.

Nhớ đến câu, làm cho một trận đảo đê, tôi liền thi hành ngay. Tôi lần đến nhà ông Đội Trạm. Họa lai thần ám thế nào nhà tôi lại đang ngồi cầm trống. Tôi uất lên tận cổ, không còn biết phải trái, xông ngay đến chỗ nhà tôi đang gioi châu, rồi bù lu bù loa rêu-rao :

- Anh mê cô đầu nhà hát anh bỏ tôi.

Ông bà thử tính xem trong chỗ trù nhân quảng tọa tôi ăn ở như thế còn có ra con người nữa không. Giàu về bạn sang về vợ, tôi đã không tô điểm cho chồng con thì chớ. Lại còn bôi gio trát trấu vào mặt chồng con. Nhà tôi cười nhạt đứng dậy đi về, giời ơi, cái cười. Bây giờ tôi còn nhớ cái cười lạnh thấu hồn của nhà tôi nó chết cả sự phần uất.

Lập tức hôm sau nhà tôi xin thôi. Và tháng sau nhà tôi sang Lào làm ăn. Tôi viết thư sang lạy van xin lỗi nhà tôi bao nhiêu lần nhà tôi không đáp lại một lần nào. Ba bốn năm sau tôi được một bức thư gửi về. Đã tưởng

nhà tôi hồi tâm nghĩ lại tha thứ cho tôi. Ai ngờ là bức thư của người bạn báo tin nhà tôi mất.

Sự ghen tuông ngu dại của tôi đã khiến nhà tôi phải chết. Tôi không có tội với pháp luật nhưng có tội với lương tâm. Tôi là kẻ giết chồng. Tự tôi gây nên cái đời góa bụa của tôi.

Tôi khóc những giọt nước máu mắt của đời mình. Hối hận, sự cũng đã rồi, vô ích. Người chết đã chết. Cuộc đời đã tan-vỡ, kiếp sống đã trơ trọi. Tôi sống những ngày tối tăm như trong ngục thất. Nhiều đêm đang nằm thấy nhà tôi hiện về cười nhạt bảo tôi :

- Ghen nữa đi !

Chẳng biết có phải oan hồn nhà tôi hiện về trách tôi không ? Nhưng khi ấy thì tôi rú lên, chết khiếp. Luôn luôn tôi bị ám ảnh bởi cái ý nghĩ : Sự ghen tuông ngu dại của tôi khiến nhà tôi phải chết.

Hối hận như máu tươi rưới trên hồn tôi. Tôi thành ngẩn ngơ. Rồi tôi điên mất hơn ba năm. Tôi đi lang thang rách-rưới như là con mẹ hóa dại vẫn lang thang đầu đường xó chợ. Người ta đã bắt tôi vào nhà thương Phủ-Doãn một độ.

Khỏi rồi, tôi ra Hà nội làm ăn, vì ở nhà quê vắng vẻ, càng làm cho tôi ghê rợn. Tôi làm công cho một hiệu thợ may người làng. Tôi không biết tại làm sao thích nhặt nhanh những miếng mận xanh đỏ. Người ta bảo tôi đồng cô bóng cậu.

Nhưng ngồi một chỗ thì hình như rục lên, tôi phải đi, đi cho khuây khỏa, đi cho khỏi bị ám ảnh bởi cái ý nghĩ: Tôi là kẻ giết chồng. Đi lang thang không biết sống bằng gì ? Tôi bèn nghĩ cách mua mận của ông cụ phó may về nhà khâu con dùm dùm bán cho trẻ con. Khâu các cổ yếm bán cho con sen u-già. Khâu túi con bán cho các người bán hàng rong. Nhưng ngồi khâu như thế vẫn sốt ruột không chịu được, tôi lại đi. Bây giờ tôi không bán dùm dùm, cổ yếm. Tôi bán mận không. Ai cần, mua về mà khâu.

Rồi dần dà người ta mách tôi lên Bombay mua các miếng to hơn. Vào tất cả mọi nhà trong thành phố, tôi đem bán cho đến khi gặp ông bà...

Mai uống một cốc nước :

- Bây giờ bà Tư đi tu rồi.
- Sao bảo ở đây với anh chị cơ mà ?
- Vâng, bà ta ở được hai năm thì một hôm nói với tôi :

- Ông Thừa nhà tôi hiện về đứng ở đầu giường, đầu đội mũ Kim khôi tay cầm chén ngọc nhất định bắt tôi phải xuất gia đầu phật. Thì tội mới sạch. Rồi bà từ già chúng tôi, nghe nói tu ở quá trên Bắc-Lệ. Trước khi đầu phật bà Tư về nhà đem số tiền kiếm được xây cất mộ cho cha mẹ tử tế. Và bà có sang Lào cải táng cho chồng.

- Kể cũng là một chuyện ai oán đây các anh nhỉ ?

- Tôi lại xin kể hâu các anh một chuyện nữa. Câu các cụ vẫn nói : có phúc gặp con, gặp dâu, vô phúc gặp trâu, gặp lợn. Phú mỗ côì cha từ thuở nhỏ. Mẹ giàu nên Phú được đi học, ở lớp cô là học trò đầu sừng đuôi sọc nhất. Không đũa nào ngồi cạnh Phú được một tuần lễ. Phú đánh đập chúng nó. Cô giáo cũng phải sợ, sợ vì Phú hay vu-oan giá-họa. Học trò con giai, tay đại nghịch như anh Tý Sừng cũng còn phải kiêng cô ta. Một bận đánh nhau với con mẹ bán bánh tây ở cổng trường, Phú đồ cả lọ mực vào liễn dấm của nó. Phú có biệt hiệu là Phú Sếu vì cô cao lồng ngồng như sếu. Suốt các hàng quà bánh, hàng nào Phú cũng chịu mà không hàng nào dám đòi. Nhưng Phú sòng phẳng lắm. Cô giáo đã gọi là Phú nặc-nô vì hễ cất tiếng nói là oang-oang, hoa chân múa tay.

Đây là ở trường. Về nhà Phú cãi nhau với tất cả mọi người. Từ đũa ở cho đến bà nội, họ hàng không chừa mặt nào Phú không dăm ba lần cãi cộ.

Thôi học rồi, ở nhà trông hàng, mười người vào mua mà-cả là cãi nhau với cả mười người.

Thế mà cô Phú cũng lấy chồng cơ đấy. Tên ky-mã mười phần chắc bị quăng xuống hố chín rồi còn gì. Hàng phố ai cũng ái-ngại cho anh Tổ lấy phải bà vợ thần-nanh đỏ mỏ. Ai cũng đợi ngày họ ra tòa ly-dị nhau. Vì như năm với năm là mười, quả trứng bỏ chung với hòn đá trong cái túi, mà rồi lắc lên thì khỏi vỡ thế nào được.

Nhưng sự đời có khi cái thông phong đánh rơi xuống thêm si mãng không vỡ.

Một năm người ta đợi Phú bị chồng phú-la-căng hay phú-la-căng chồng thì lại một năm người ta thấy vợ chồng Phú đẻ thêm một đứa con.

Và quái chưa, Phú đi với chồng ngoài phố ngoan ngoãn như cô bé mười sáu. Cứ như người cạnh nhà cô nói thì quanh năm vợ chồng cô không hề có tiếng cãi nhau.

Rồi họ thì thăm :

- Chắc anh chồng lại «hắc búa» hơn ?

Không, anh Tổ thì ai còn lại lành hơn cơm tẻ. Cả ngày chả nói một câu.

Và điều này mới lạ quá nữa, lạ hơn thất-kỳ quan của vũ trụ : Phú lấy vợ lẽ cho chồng. Người nào hỏi, Phú cũng giả nhời :

- Cậu cháu chót tăng tịu với người ta có con rồi. Không lấy tội nghiệp. Chả nhẽ bỏ con; chả nhẽ lấy con bỏ mẹ. Cùng bạn gái cả thương nhau một chút cho đỡ khổ người ta.

Lại có lúc Phú cười nói hơn hờ, với bạn :

- Dì cháu nhờ giới ngoan đáo để. Thôi cũng may. Giá phải người nanh nọc, mình nói ra thiên hạ cười vợ cả, vợ lẽ lôi thôi. Trước chồng mình xấu hổ, sau mình mang tiếng ghen tuông.

Không phải chỉ nghe nhời nói bảo còn sợ nhảm. Cái hơi nói là một thứ gì không dấu được. Nhất trên mặt lại có vapeur de bénédiction. Và hơn nữa, ai không chịu tin dọn lại cạnh nhà Phú mà đình : Quanh năm không có một tiếng to.

Thế nghĩa là cô ấy về nhà chồng cô ấy đổi tính chứ gì.

- Đúng rồi. Nhưng nguyên nhân đây :

Một hôm cô lại chơi ghé tai bảo Phú : Cháu ạ, vợ chồng ăn đời ở kiếp với nhau chớ nên chấp nhất từng lúc. Người ta sống được bao lâu, gần nhau ngày nào âu yếm nhau đi cho sung-sướng. Phép đàn bà hơn chồng là nhà vô phúc.

Chỉ vài nhời phúc hạnh, Phú nhớ, rồi Phú làm theo, chỉ thế thôi.

- Lạ nhỉ, thay đổi chóng thật.

- Có người vì một nhời nói thù nhau một đời, thì đủ biết nhời nói «cân» nó nặng lắm nhé ! Cho nên tôi vẫn bảo nhà tôi : Người ta làm người không cần biết nhiều đến đâu, chỉ biết hai chữ và làm theo đủ rồi : Tử tế. Trước khi nói điều gì, làm việc gì, xét ra việc mình làm có tử tế không. Thế thôi. Không cần biện luận gì cả. Lại có người lúc ở nhà mình hiền lành nhu mì, khi về nhà người đâm ra ác nghiệt. Một vài ý niệm tốt về gia đình làm con người đàn bà thành phật sống.

- Món quà cưới anh Hoài hôm nay quý lắm. Chẳng những quý cả cho chúng ta. Biết đàn bà mới sống với họ được.

Mai trầm ngâm một phút rồi tiếp :

- Cho nên tôi tha thiết mong xứ ta sẽ có những trường đào tạo các bà mẹ, các bà vợ. Đàn bà là then chốt cho cuộc sống, guồng máy sinh tồn; họ là bộ phận lớn. Thiếu họ, thiếu chất sống trong nhân gian. Đàn bà là hoa gấm của nhân loại. Cho nên chúng ta phải biết họ, biết tên tuổi, chứng bệnh, tai mắt, họ. Biết để mà chữa, đề mà hỏi, để mà tìm.

Tôi tha-thiết cầu mong : Xứ ta sẽ có những cuộc diễn thuyết về nghệ-thuật làm chồng, nghệ thuật làm vợ, nghệ thuật làm mẹ. Không có nhà danh sĩ danh tướng nào vợ như con nặc nô.

Rồi nhìn mọi người nói bằng một giọng tin tưởng :

- Có một vài kẻ thất bại trong tình trường hay đã vì một nhân cách không cai trị nổi vợ con. Theo một câu phương ngôn : Người đàn bà là bóng, nếu ta đuổi họ, họ sẽ trốn ta. Nếu ta trốn họ, họ sẽ đuổi ta.

Câu phương-ngôn ấy nếu có đúng chỉ đúng cho những kẻ yếu hèn để cho cuộc đời xô đi, để cho hoàn cảnh lung lạc. Chứ nó không đúng cho những người đã dùng một nghị-lực sắt đá bắt buộc cuộc đời theo mình, hoàn cảnh phải về hòa với mình.

Đối với những người đã dám ôm vào lòng cái hoài bão to lớn : Là dùng hết ý chí để xoay chuyển cái đà của sự sống thì một khi họ đã đặt bàn tay sắt lên vai người đàn bà, người đàn bà không muốn đi trong con đường sáng sủa, nghĩa là trong con đường hạnh phúc, cũng không được.

Người đàn bà là gì ? Là một thứ bột rất mềm dễ ăn khuôn với hoàn cảnh.

Chính cái bản thể cứng rắn của ta đã rèn đúc nên họ và nặn họ thành những hình vật mà ta muốn. Và chính cái nhân-cách của ta đã giúp họ đi đến thực hiện của bản ngã. Nghĩa là đi đến chỗ tuyệt đích của đàn bà. Rồi băng-khuâng như nhìn về quá khứ xa xăm :

- Phải rồi, có nhiều trường hợp mà người đàn bà là những con ngựa bất kham nhưng nếu ta là những tay kỵ-mã đại-tài.